REDACŢIUNEA,
Administraţiunea şi Tipografia
Braşov, piaţa mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administraţiune Braşov şi la următoarele
BIROURI de ANUNŢURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner, Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
Preţul inserţiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă şi învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

(Număr de Duminecă 45.)

GAZETA apare în fiecare zi
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe şase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Duminecă 4 cor. pe an.
Pentru România şi străinătate:
Pe un an 40 franci, pe şase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poştale din întru şi din afară şi la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Braşov;
Administraţiunea, Piaţa mare târgul Inului Nr. 30. etagiu I. Pe un an 20 cor., pe şase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe şase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât şi inserţiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 248.—Anul LXX. Braşov, Vineri-Sâmbătă 10 (23) Noemvrie. 1907.

Faimele despre împăciuire.

Va fi ajuns până acuma şi la urechile multor dintre fruntaşii noştri cărturari şi economi dela sate vestea, că se pregăteşte ceva, că ar fi în ajun o „înţelegere şi împăciuire între Maghiari şi Români“. Vor fi auzit multe vorbe de acestea de pe la consătenii şi vecinii lor unguri.

Ungurii cetesc gazetele lor cu râvnă şi cu mult interes. La ei nu numai fruntaşii, dar toţi, câţi numai pot, abonează ziare maghiare naţionale şi deci ştiu totdeauna despre ce se tractează în ele. Nu ca Românii noştri, la cari nici fruntaşii nu arată interesul cuvenit pentru presa naţională, aşa că mulţi chiar dintre cei mai cu dare de mână n'au nici un ziar românesc în casa lor.

Faimele despre cari vorbim, se vor fi lăţit cu deadinsul, fiind-că aşa e obiceiul contrarilor neamului nostru ca tocmai atunci, când ei se pregătesc să ne dea nouă lovituri şi să ne înfunde cu patriotismul lor unilateral şi excluziv, care nu vrea se ştie decât de cultivarea intereselor naţionale maghiare, le place a vorbi mai mult de înţelegere şi frăţietate.

Dar totuşi aşa ceva nu se prea poate fără ca purtarea unora dintre fii poporului nostru să le fi dat oarecare îndemn şi încurajare de-a lăţi astfel de faime. Şovinistului ungur n'ai decât să-i arăţi degetul cel mic şi el îţi va lua mâna întreagă, ba te va lua şi de cap, dacă nu te vei păzi.

Aşa s'a întâmplat şi acum, că atitudinea unor Români în dietă şi în afară de dietă a dat prilej foilor ungureşti de a lăţi svonul, că Românii vreau să se împace cu Ungurii.

Sgomotul cel mai mare despre o apropiată împăciuire cu Românii s'a făcut în jurul vorbirei cu care s'a întrodus în dietă deputatul Beiuşului, părintele Dr. Vasile Lucaciu.

In numărul trecut poporal am publicat un articol sub titula: „Ce zic gazetele ungureşti despre Lucaciu?“ subscris de venerabilul protopop octogenar din Sălagiu Ioan Papiriu Pop. Acest articol l'am luat din gazeta dela Şimleu la rugarea numitului domn protopop. La paginatul foaiei noastre a rămas afară însă nota, în care se arăta aceasta şi se spunea că vom reveni la acel articol.

E deplin adevărat ce zice d-l protopop Papiriu Pop că ziarele ungureşti s'au exprimat de astădată în mod neobicinuit de favorabil asupra primei vorbiri a părintelui Lucaciu, ţinută în camera ungară şi au adus şi elogii mai mult sau mai puţin măgulitoare persoanei sale. Dar aceasta, precum nici nu era altfel de aşteptat, au făcut'o mai vârtos fiindcă vorbirea lui Lucaciu a fost ţinută în spirit de tot blând şi pacinic, vrând mai ales a convinge pe adversari, că Românii nu merită învinuirile ce li-le aduc ei, că n'ar fi patrioţi. A arătat cum înţelege patriotismul şi pentru a linişti pe adversari s'a folosit în genere de un limbagiu, care prin tonul şi cuprinsul lui a făcut impresiunea, la Maghiari ca şi la Români, că Lucaciu crede, că înţelegerea şi împăciuirea între Maghiari şi Români se poate face încă sub guvernul acesta al coaliţiei, pe lângă puţină bunăvoinţă a Excelenţei Sale contelui Apponyi şi a tovarăşilor săi.

Deja vorbirea părintelui dela Siseşti a făcut o impresie aşa de bună asupra celor din coaliţie, încât contele Battyanyi, unul din vice-preşedinţii partidului kossuthist, a declarat vorbirea lui de „admirabilă“, a adaus numai, că le pare rău că nu pot avea încredere în cele ce a spus Dr. Lucaciu.

Mai mult s'a înfăţişat părintele Lucaciu ca un vestitor al păcii în convorbirea ce a avut'o, în foişorul camerei, cu Ugron Gabor, deputatul şi vicepreşedintele partidului koşutist, în care s'a vorbit mult de interese comune şi de apropiata înţelegere între Maghiari şi Români.

Foile maghiare au scris şi articoli lungi despre aceasta convorbire, dar părintele Lucaciu n'a dat până acuma din parte-i nici o lămurire dacă sunt adevărate toate câte le-au scris şi susţinut foile ungureşti despre acea convorbire.

Mai în acelaşi timp, când se făcea prin coloanele foilor ungureşti, din cauzele arătate, atâta sgomot despre o apropiare între Maghiari şi Români, şi despre dorinţa deputaţilor români naţionalişti de a se împăca cu guvernul, — s'a pus în lucrare în afară de dietă formarea unui partid al „moderaţilor patriotici“ între Români, care să între în atingere şi înţelegere cu Maghiarii azi la putere, pentru a pune la cale împăciuirea şi frăţietatea maghiară-română.

Eroul acestei acţiuni este d-l advocat Dr. E Babeş din Budapesta, care a întrat în corespondenţă cu kossuthistul conte Teodor Batthyany în scopul de a înfiinţa acel partid de moderaţi patriotici între Români şi, vezi bine, a câştiga şi dintre Maghiari aderenţi pentru o împăciuire cu Românii.

S'a zis că la spatele lui Dr. E. Babeş ar sta cea mai mare parte dintre archiereii noştri, câţi-va din deputaţii naţionalişti, şi d-l Ales. Mocsonyi.

Incât pentru d-l Mocsonyi acesta a declarat, că nu aproabă procederea d-lui E. Babeş şi că o priveşte de o greşală politică şi de-o naivitate.

Acum d-l E. Babeş roagă redacţia „Tel. Rom.“ în care publicase câteva scrisori şi articole în favorul planurilor sale, să declare în numele său, că „a fost cu totul greşită combinaţia, că d-l Mocsonyi i-ar sta la spate, după ce acţiunea d-sale a fost pornită fără angajarea nici unuia dintre factorii mai de seamă ai vieţei noastre publice, numai pe socoteala şi răspunderea proprie“.

D-l E. Babeş ar face bine dacă şi-ar vedea de treabă şi n'ar mai perde scumpul timp cu formarea de partide moderate.

Incât pentru faimele de apropiere a deputaţilor români de guvern se afirmă din partea unui deputat (Dr. A. Vlad) într'un articol al său, ce l'a publicat în „Lupta“, că deputaţii au ştiri positive, că „bărbaţii actuali de stat ai Maghiarilor ar dori mult să câştige pe sama politicei de stat maghiare sprijinul elementului românesc“, dar concesiunile ce voesc să le facă, ar fi numai: aplicarea în posturi de stat şi administrative de bărbaţi de naţionalitate română şi unele favoruri economice pe sama poporului de rând. Ar voi dar ca Românii să se mulţumească c'un blid de linte făcând politică de căpătuială. Aceasta însă, fireşte, nu se poate...

Zice mai departe deput. Vlad: „Dacă politicianii maghiari doresc sincer o împăcare cu naţionalităţile, atunci să primească de bază „egala îndreptăţire“, care după convingerea noastră se poate susţinea şi garanta şi în cadrul unităţii statului“.

Am voi să ştim, care şi ce fel de egală îndreptăţire înţelege deputatul Vlad? Cea a legei naţionalităţilor, care lege *nu vor* să o execute şi, dacă ar şi voi, *nu pot* să-o execute, din cauza legilor aduse mai târziu, ce fac cu neputinţă ca ea să fie dusă în împlinire?

Am vrea să ştim ce cugetă A. V. şi cu tovarăşii săi despre aceasta?

Mai întâiu pregătire şi lămurire — apoi luptă fără şovăire — şi numai pe urmă ne putem aştepta la o pace cinstită.

Revista politică.

O săptămână nu e mult dar prea deajuns pentru a ne apropia până lângă prăpastiile unei crize. Şi politica ţării noastre are acum chiar *două crize: cea croată şi cea în presidiul Camerei.* Pentru criza croată nu s'a făcut nimic în săptămâna aceasta, ce ar fi putut linişti aţâţarea. Dinpotrivă, vicepresidenţii, cu purtarea lor şi mai volnică, au înverşunat numai şi mai mult pe Croaţi. Nu trece acum o singură şedinţă fără ca să ne gândim: acu, acu se incaeră. Kossuthiştii fac un tărăboi, de te crezi în crâşme, când nu le place că vorbeşte iarăşi careva croat. Nagy Gy. şi cei de felul lui, s'au pornit în mai multe rânduri asupra Croaţilor, să-i îmbrâncească afară. Numai cu greu i-au putut ţinea în frâu miniştrii şi şefii lor. In schimb însă injură în toată voia sufletului lor, iar când presidentul îndrumă pe careva dintre ei la ordine, acestuia îi fac urale ca la un erou. — Presidentul Justh este încredinţat chiar din partea guvernului de a se pune în înţelegere de pace cu Croaţii. Până acum n'au ştiut să se înţeleagă.

*

De Luni începând, *presidează în Cameră iarăşi I. Justh*, care a fost bolnav timp mai îndelungat. Ştirea ce o dăduserăm noi mai de mult, despre neînţelegerile între el şi guvern, s'au adeverit deplin în acea zi. Justh a declarat verde, că el nu este de aceiaşi părere cu vicepresidenţii, ci el dă voie Croaţilor să vorbească oricând în limba lor, fiindcă acest drept este scris în lege, şi l'au recunoscut chiar şi vicepresidenţii în alte rânduri. Fireşte, urmarea putea fi acum numai *abzicerea unuia sau altuia*. Pe Justh nicidecum nu voeşte să-l lase guvernul, nu cumva Croaţii să facă din asta o isbândă a lor. Insă nici Justh nici viceprezidenţii nu vreau să lase din punctul lor de vedere. După o grămadă de conferinţe abia, s'a putut ajunge la un fel de înţelegere: au hotărât să lase partidele să decidă ele, care dintre presidenţi judecă bine. Pentru asta apoi e mare supărarea în partidul kossuthist. Acesta e pus în corn de capră. El, care până acuma urla în triumf la cele săvârşite de vicepresidenţi, cum ar purea să dea drept lui Justh, acuma? Intr'adevăr e foarte anevoios să iasă la mal în încurcătura asta. Cele din urmă ştiri ce primim ne spun, că Justh nu mai poate vedea trăgănarea chestiei şi ameninţă cu ieşirea chiar din partid, dacă se vor mai repeţi atacurile în contra lui.

*

Dela *şedinţele dietei* nu prea e nimic deosebit. *Croaţii* vorbesc într'una. Câte 10—20 la un paragraf. Până acum s'au discutat şi votat 8 §§. Rar sfârşeşte de bună voe un orator. Cu deosebire în şedinţele de ieri şi alaltăeri, când iarăşi presidase Rakowszky, nu putea vorbi nici unul mai mult de trei minute. Au şi vorbit apoi vre-o 30—50 de ori la o şedinţă, Croaţii!! In şedinţa de Sâmbătă a interpelat dep. *A. Vlad*, pentru apăsările ce s'au făcut la alegerile în comitate. N'a scăpat nici acum fără admoniţie dela president. Alaltăeri dep. *Stefan C. Pop* a interpelat în cauza ţăranului Zaharie Pop din Finersig, care a fost străpuns de un jandarm la ezecuţie, fără nici o vină. — Răspunzând la o interpelaţie, Wekerle a spus, că lipsa de sare vine din lipsa de vagoane, şi pe urma contractului încheiat cu o nouă societate. A mai zis multe, dar n'a făgăduit nimic, decât rabdare şi aşteptare. Deputatul maghiar, care interpelase în chestia asta, a prezentat 1800 depeşe, în cari se cere cu grabă sare, şi a mai spus povestea, că Românii cer dela Impăratul să le dea sare, făgăduindu-i că vor lupta în contra Maghiarilor. — Violarea imunităţii lui *Al. Vaida*, a fost asemenea adusă înaintea Camerei. Comisia a propus să treacă la ordinea zilei peste afacere, deşi însaşi recunoaşte, că s'a făcut mare nedreptate lui Vaida. Ei, Turcul te bate, Turcul te judecă.

*

Din *partidul kossuthist* au mai ieşit vre-o cinci deputaţi. De tot sunt acum 20 şi se mai vorbeşte de ieşirea alor câţi-va. Peste tot, lui Fr. Kossuth nu i-se mai închină, aşa în ruptul capului, partizanii săi, deşi el necontenit le pomeneşte cât bine a făcut unuia şi altuia.

*

Björnson a publicat o nouă scrisoare, foarte lungă, în marele ziar din Viena, „Neue Fr. Presse“. Descrie în ea cu multă putere nizuinţele de maghiarizare, numindu-le „Cea mai puternică industrie maghiară“. Cuvintele lui drepte, aspre, cu tăiş, au stârnit furtunoase strigăte de durere la maghiari. Fireşte, altceva n'au ştiut decât să înjure. — Intru cât avea dreptate Björnson, s'a adeverit foarte repede. Episcopii catolici au oprit pe credincioşii lor slovaci de a ceti revistele slovace catolice scrise în spirit naţional!

Viața la București.

— 7 Noemvrie, 1907.

Una dintre reforme, la care cele două partide par a se întrece, e aceea a administrației.

In liniamente generale d-l Brătianu, ministru de interne, a și anunțat această reformă. Proectul a fost discutat în toate amănuntele, împreună cu prefecții de județe din întreaga țară, chemați în acest scop la București de ministrul de interne.

S'au putut pune în evidență în chipul acesta lipsuri de cari sufere administrația în anumite regiuni ale țării, și s'au putut aduce de mulți dintre prefecții cunoscători ai împrejurărilor lumini de mare ajutor pentru această operă, care nu va fi a unui om, a unui an și nici a unui guvern poate, ci o operă, care cere mai întâi experiențe, operă care va fi precedată de atâtea încercări și schimbări, cari să aducă în organismul administrativ, elemente tot mai potrivite cu viața și moravurile poporului român.

D Carp, șeful partidului conservator, a lucrat asemenea un proiect de reformă administrativă, care, însă nu s'a dat încă publicității (»Epoca« de ieri publică în toată extensiunea acest proiect al d-lui Carp. — Red.)

*

Monopolul vânzării băuturilor spirtoase a stârnit o adevărată furtună de protestare printre cârciumarii din toată țara. Meetinguri și întruniri de protestare s'au ținut în toată țara.

Din moțiunile lor conciliante și din tonul lor se vede, că nu pleacă la luptă cutremurați de credința sfântă în dreptatea cauzei lor, ci hotărâți să întrebuințeze toate mijloacele ce le stă la îndemâna lor, ca la niște bravi alegători în colegiul I sau al II-lea și stâlpi ai cutărui partid sau agenți de frunte în cutare culoare sau mahala.

Ei știu bine cât se pot teme de ei guvernele, dar nu și un guvern hotărât!

Intr'un interviev acordat unui ziarist, un negustor de băuturi, fruntaș, sfârșia astfel răspunsul la cea din urmă întrebare a gazetarului:

... »Se înțelege că dacă nici atunci guvernul nu va fi înduplecat, atunci *cu inima sfârșiată de durere* ne vom împăca cu soartea«.

Și acum închipuiască-și cititorul un capitalist, negustor de băuturi spirtoase, cu burta mare rezemată de tejghea, cu trupul plin de untură, împăcat cu soarta, dar cu inima *sfâșiată de durere...*

*

Un semn bun se arată în Dâmbovița, unul din județele țării. De multă vreme se lucrează la întemeierea unui muzeu istoric și artistic al județului, care are de reședință Târgoviștea, această a treia capitală a țării românești de odinioară, în care se mai văd azi atâtea rămășițe ale trecutului. S'au cules peste 400 fotografii din motivele de decorații de pe diferite monumente istorice, de diferite scene ale vieței poporului, din diferite sate cu îmbrăcăminți diferite.

O delegație va presinta și Regelui și Reginei la Sinaia două exemplare din acest album.

E o pildă pe care de bună seamă alte județe vor urma-o.

*

Duminecă la ora 4 p. m., s'a inaugurat în strada Muțu din Iași, biblioteca populară înființată prin stăruința D-lui Neculai Iorga, deputatul colegiului al II lea din acest oraș.

E unul din multele acte de iubire ce acest ales fiu al României, a arătat și arată pentru neamul său.

Să știe ce a oferit D-sa Ieșenilor în schimbul alegerii sale la Iași: ținerea unui curs pentru studenții din Iași, în fiecare săptămână; ajutorarea copiilor sărmani ai Iașului, cu diurna de deputat ce urma să primească; lăsarea întregei sale biblioteci Iașului, după moarte, și înființarea unei biblioteci populare, acum cu sală de conferențe și muzică. Această din urmă operă s'a îndeplinit Dumineca trecută cu concursul prințului Brâncoveanu și al dd. A. C. Cuza, Dr. Leon, Manicatide, Humuleanu și Cosmovici.

A luat parte la inaugurare, se înțelege, și primarul Iașului, care pentruca să adaugă la credința în redeșteptarea Moldovei în aceste vremuri, trebuia să fie însu-și N. Gane, bătrânul scriitor atât de mult cunoscut.

Au fost mișcătoare cuvintele ce a rostit atât d. Iorga, cât și primarul Iașilor la inaugurare.

Numele bibliotecei e »Niculai Iorga«.

Politica culturală este singura politică de desrobire a poporului românesc din Moldova copleșită de Evrei.

S'o rodească așa de bine, pe cât au fost de calde și curate inimile celor ce-au sămânat.

M.

Serbările culturale din Cohalm.

Duminecă și Luni și-a ținut „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român" adunarea generală anuală în fruntașa comună Cohalm.

Au fost sărbători înălțătoare, cari au lăsat se încolțească în sufletele tuturor celor prezenți speranța într'un viitor mai bun și mai frumos.

In cele două ședințe, ce s'au ținut Duminecă și Luni, comitetul societății a dat un amănunțit și lămurit raport despre activitatea sa în cei din urmă trei ani, și despre modul cum a știut să chivernisească averea societății, făcându-o să ajungă la frumoasa sumă de peste 400,000 coroane. Din discuțiile, cari s'au încins în jurul rapoartelor și propunerilor comitetului, s'a putut convinge fieștecare de dorul și interesul tuturor, de a vedea realizat cât mai curând scopul final al societății — înființarea teatrului românesc.

Un moment de mare înduioșare pentru toți cei prezenți a fost discursul de deschidere al vice-presidentului V. *Onițiu* închinat memoriei neuitatului prezident Iosif Vulcanu. D-l V. Onițiu, a zugrăvit în chip măestru figura și activitatea acestui vrednic fruntaș român, care viața sa întreagă a închinat'o neamului său iubit, și care înainte de toate a fost apostolul teatrului românesc, dând ființă fondului de teatru și scriind piese teatrale românești pentru săteni, aproape unicile piese, cari le avem noi astăzi Românii de dincoace de Carpați. Discursul d-lui V. Onițiu a emoționat adânc pe ascultători.

*

Dacă festivitățile din Cohalm au avut un succes atât de frumos, meritul revine în primul rând comitetului aranjator local. O mână de oameni, i-ai putea număra pe degetele unei singuri mâni, a știut să satisfacă pe deplin dorințelor numeroșilor oaspeți, lăsându-i în toate privințele mulțumiți. D-nii: T. V. Ghiaja, noul protopop tractual, I. Bercan, Dr. Drimba, G. Fuciu și G. Buzea merită în deosebi recunoștința oaspeților. La despărțire toți oaspeții au avut o singură părere: că s'au simțit în Cohalm ca acasă.

*

Decursul festivităților, despre cari am publicat lungi rapoarte în numerele de zi ale foaiei noastre, îl resumăm în următoarele: Duminecă dimineața serviciu divin în biserica gr. or. română. Lume multă. In decursul utreniei au cântat în mod înălțător cântăreții bisericești din Brașov Toma Brenciu și G. Mercheșan. Cântările liturgice le-a executat în mod admirabil corul mixt al bisericei Sf. Nicolae din Brașov sub conducerea d-lui profesor G. Dima. A urmat parastas, la care a cântat acelaș cor. In biserica gr. cat. s'a oficiat deasemenea un parastas, la care a cântat cu aceeași perfecție corul din Brașov.

După adunarea primă ținută în sala de gimnastică a Sașilor, a urmat banchetul, la care au rostit toasturi d-nii V. Onițiu, T. V. Ghiaja, vicarul Macaveiu, solgăbirăul Dr. Tompa, dep. V. Goldiș, preotul săsesc Iosephi și alții. Au fost toaste, ținute la nivel înalt. Seara concert, despre care raportăm mai jos.

Luni a doua ședință, apoi masă comună foarte animată, iar seara o foarte succeasă representațiune teatrală, dată de cunoscuții diletanți brașoveni: d-na M. Gr. Popescu, d-șoarele Marioara G. Dima, E. Pitiș, L. Bogdan și de d-nii G. Mercheșan, V. Neguțiu, Dr. A. Bogdan, jucând rolul principal d-l Aurel *Banuțiu*, bursierul societății pentru fond de teatru. Despre aceasta frumoasă representație — s'a jucat comedia în trei acte »Năsdrăvăniile divorțului« — vom aduce un raport amănunțit.

După teatru a urmat dans, care a ținut până în zorile zilei. Marți oaspeții au plecat spre casele lor, ducând cu sine cele mai frumoase amintiri. Mai amintim că la această adunare s'au încasat în taxe de membrii peste 1200 cor.

Pro memoria

întru amintirea fericitului nostru president

Iosif Vulcan.

Conferență prezentată adunării generale a „Societății pentru crearea unui fond de teatru român" ținută la Cohalm în zilele de 4/17 și 5/18 Novembrie 1907 de Dr. Valeriu Branisce.

Onorată adunare generală!

Reținut prin circomstanțe independente dela voința mea de a participă la această adunare generală, țin totuși să mă reprezint la adunare prin aceste nepretențioase șire, dedicate amintirei ilustrului nostru president, care nu mai este între noi.

Duioșia, ce mă stapânește, mă îndeamnă să fac aceasta.

Dejà de un șir frumușel de ani eram deprins ca în preajma adunărei generale să primesc dela presidentul nostru carta, în care mă învită să mă prezent la adunare cu obicinuita conferență, modestul meu obol la activitatea acestei societăți. Erà un fel de convenție tacită între noi. Și de câte ori am putut, am dat cu drag ascultare învitărei. Având eu obiceiul a începe conferențele mele cu agrăirea „Ilustre d-le President", în gluma sa binevoitoare, m'a botezat „ilustrul nostru conferențiar" și an de an în preajma adunărei generale scrià ilustrul nostru president „ilustrului său conferențiar".

Cu preciziunea rândunelei, care anunță sosirea dulcei primăveri, sosì carta dela Oradea-mare, iar eu o așteptam cu drag, căci multe suveniri plăcute, multe momente de avântare sufletească, de înălțătoare mulțumire și nobilă veselie erau legate de aceasta...

Anul acesta în zadar am așteptat... Rândunelele vestitoare de primăvară au plecat din meleagurile noastre, dar carta ilustrului nostru president către conferențiarul său n'a mai sosit... N'a mai sosit și nu va mai sosì, căci și presidentul nostru s'a dus acolo de unde nu mai este reîntoarcere.

De aici duioșia ce mă stăpânește în aceste momente, de aici îndemnul a dedicà conferența mea la această adunare — prima la care nu-l mai avem în mijlocul nostru, — memoriei lui Iosif Vulcan, care nu numai că a stat la leagănul înființărei acestei Societăți, dar a concrescut cu ea cu toate fibrele sufletului său simțitor, încât Vulcan părea inseparabil de Societate și Societatea de Vulcan. Și va trece încă multă vreme până ce ne vom deprinde cu gândul jalnic, că Vulcan nu mai este între noi, nu mai șade la locul presidial, nu mai deschide adunările cu acea elocvență lirică, care stârnea aplauze de însuflețire și nu mai închide adunările cu acele cuvinte elegice, cari storceau lacrimi din ochii tuturor. Nu vom mai vedea impozanta-i figură cu gesturile largi și măsurate, acel cap frumos acoperit de ninsoarea bătrânețelor venerabile, nu vom mai auzì glasu-i sonor și pătrunzător, vibrând de emoțiune.

Noi, cari am avut fericirea a lucrà cu el împreună, nu-l vom uità nici când; naintea ochilor noștri sufletești va planà imaginea lui idealizată la toate momentele serbătorești ale Societății noastre, dar rând pe rând ne vom stinge și noi, alt genunche de om ne va luà locul, căci așa e legea firei și mersul evoluțiunei omenești, vor veni alte vremuri cu alți oameni și numai de sub pulberea arhivei vor mai ajunge generațiile viitoare să reconstruiască imaginile trecutului, imagini cari trăiesc vii în sufletele noastre, în sufletele acelora, a căror întreagă stăruință de a face bine și nizuința de a realizà frumosul, se concentrează în jurul acestor imagini.

Deja între noi, cei de față, a fost Vulcan reprezentantul altor vremuri. Ca ultima rază a unui soare ce se stinge a luminat în zilele noastre, lăsând pe cer o lungă dâră de lumină, care cu încetul se pălizește, făcând loc luminilor altor epoce ce se succedează.

Dejà noi am admirat în el văpaia unei însuflețiri, la care zilele noastre nu

---

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Tot dela Cohalm.

— Concertul și reprezentația teatrală. —

Concertul este a unui cor de măestru, reprezentația a unei frumoase cete de diletanți. Amândoue sunt ale — brașovenilor.

Corul ca și diletanții au un trecut, de care sunt și pot fi mândri. Au mai trecut ele amândoue, prin focul de purgator al criticei, și prin focul de înălțare al ropotelor de aplauze. Corul și societatea de diletanți a brașovenilor s'a desvoltat, — înaintând — paralel. Amândoue ca dovada unei vii mișcări culturale, ce este în stare să producă și să guste românimea din acel oraș. Totuși, o însemnată deosebire este și între ele: diletanții sunt construiți pe baze radicale republicane, corul însă pe baze de autocratism puternic — necesar, fără îndoială! — pe care numai o valoare personală ca d. prof. *G. Dima* îl știe susținea, și numai o fire aleasă ca a d-sale îl știe face chiar plăcut.

Și vor mai fi ele și alte deosebiri, dar acestea să și-le resumeze cetitorul, după cele ce voi putea spune asupra celor doue manifestații de frunte (ridicată!) ale serbărilor culturale din Cohalm.

*

Concertul. S'a dat Duminecă seara, 17. Nov. 1907. Sala ticsită, deși spațioasă ca în ori-ce oraș mare. »Lumea« compusă din mulți streini, cu deosebire Sași, din partea locului, și foarte frumos număr de țărani români, bărbați și femei. Corul mixt al bisericei sf. Nicolae din Brașov, ezecută »a capella« toate piesele.

Programul a fost compus numai din cântări și s'a terminat într'un ceas. A fost foarte bine așa. Când nu ai un program din diferitele ramuri ale muzicei, și când în pauze publicul este lăsat să se »delecteze« prin sine însuși, — programa ce se termină mai repede decât altădată este numai o dovadă de înțelegere cumpătată a proprielor prestații, și de stimă și recunoaștere față de trebuințele publicului. In schimb, publicul poate fi mângâiat, cum a și fost, prin cea mai mare variație a cântărilor.

Inceputul a fost cam sfios. Adică nici nu sfială, ci mai mult oboseală se resimțea în glasuri. Dar dacă în prima piesă »Jalea orfanului« de *D. G. Kiriac.* se putea face observația asta, în a doua bucată »Străină pe lume« tot de acel popular măestru, observația era foarte puțin îndreptățită. Aceste doue cântări, sinonime, luate din repertoriul obișnuit al compozițiilor lui Kiriac, prin tonul lor. general, — o tristeță melancolică; foarte puțin tragică, sguduitoare sunt par'că adins menite de a servi de întroducere. Tehnica lor, contopirea de glasuri în versurile finale, apoi desfacerile și întârzierile de glas la mijloc, le fac foarte accesibile, deșteptând nerăbdarea pentru ce are să urmeze.

Nerăbdarea asta nu a scăzut. Urmase, numai decât »Cireșile« de *Popovici-Bayreuth*, o cântare cu început de tonuri nasale, în tact legănat, cu sfârșit ce se stinge încet și cu o învălmășeală de glasuri în partea a II, unde mai cu seamă are prilej bun corul de a se afirma prin disciplina sa. Ascultând armoniile »Cireșile«-lor remâi cu impresia ca după cetitrea unei legende.

Ceia-ce urmase mai apoi, doue cântări bisericești de d. prof. *G. Dima*: »Sfânt e Domnul Savaot«, și »Irmosul întrării în biserică«, mai măresc încă curiositatea nerăbdătoare. Una-două composiții bisericești între cântecele de lume, este o specialitate a concertelor românești. Locul ce li se dă pare a fi deplin justificat prin aplauzele îndelungate cu care s'a mulțumit pentru ele și acum. Neapărat, asta poate veni și din faptul că ele nu sunt, — nici compuse, nici ezecutate — în spirit »de strană«. Când, în »osana«, vocile se iau pe întrecute, te gândești fără de voe la oratoriul apusean. In a doua bucată glasurile au fost mai curate decât ori când.

Trei romanțe de ale lui *F. Mendelssohn*, micuța parte dată compozitorilor străini, fac cea mai plăcută, deși superficială, impresie. Nonșalanța acestor cântări, cu deosebire a celei dintâi »Cu mine fugi«, te dispune pentru visare blândă. A doua »O brum' a dat«, te mai trezește puțin, cu tacte rupte, accentuate, stacato. Acordurile celei de a treia »Pe-al lor mormânt«, adie ca un vânt de primăvară, ce acu încetă, acu prinde iar putere. In aceste trei cântări vocile bărbătești au fost cam nesigure.

»Trecu-i valea«, de *I. Mureșianu*, a fost cea dintâiu piesă bisată.

»Stăncuța« și »Nevasta care iubește« ale lui *G. Muzicescu*, ajung, prin muzicalitatea lor (aproape mahalagistă), în stilul »Lugojenei« noastre și prin umorul bun al libretului, — fără îndoială și prin o ezecutare clară, precisă — a fi cerute cu stăruință înc'odată. In genere melodiile poporale din România, fiind mai vioaie, mai »pătrunzătoare în tălpi«, mai comunicative, au puterea de-a însenina cu zâmbet de »bienfaisance« fețele tuturora. S'auzea chiar și rîsul vesel, când răsuna unisonul refren șăgalnic »bădică, bădică«.

Cu o modestie fără de rost, sau cu o respectabilă încredere în sine, — decidă, pentru ast din urmă, cei ce-au fost de față! — d-l prof. *G. Dima* lasă chiar la sfârșit compozițiile sale: trei cântări, de trei genuri deosebite. La »începutul sfârșitului« este pusă o doină, jalnică și trăgănată, de o monotonie nespus de clară și românea-

se mai pot avântà. Nu numai în noi zace vina, ci şi în vremile ce le străbatem.

Vulcan aparţineà acelei generaţiuni, care visând un viitor de aur al neamului nostru, îndreptà activitatea sa cu toate pornirile nobile ale sufletului înfocat de puterea credinţei, pentru decenii şi veacuri înainte. Dovadă e chiar Societatea noastră, care s'a înfiripat din un nobil impuls al vremii, al cărui *mai elocvent* reprezentant publicistic a fost Vulcan. Nu pentru zilele în care s'a dat fiinţă Societăţii, a fost ea întemeiată, ci pentru vremuri îndepărtate, pentru vremuri cari nouă celor de astăzi ne par poate chiar mai îndepărtate decât predecesorilor noştri, cari cu negrăită însufleţire au prins în mână flamura Thaliei române, adunând creiţar lângă creiţar, ca odată în viitorul depărtat să aibă generaţiile de atunci parte de binefacerile teatrului român...

Astăzi zădarnic vom căutà în juru-ne după iniţiative de asemenea natură. Vedem doar cât de anevoios este a trage mai departe brazda, cu plugul ce l-am apucat dela înaintaşi.

Noi dejà suntem copiii altor vremuri Robia economică nu ne lasă să trăim în farmecul viselor de aur. Nervii noştri se tocesc cu munca îndreptărei întrelăsărilor din trecut şi în nopţile nedormite ale frământărilor grele ce ne copleşesc, nu mai avem acele ceasuri senine, în cari se ţes firele de aur ale visurilor ademenitoare. Prea puternic ne isbeşte realitatea, decât să putem cu răgaz privì în acele depărtări, pe cari le aveau în vedere înaintaşii când au pus plugul în brazdă. Orizonturile noastre sunt mai strâmte. Zadarnic vom mai căutà la noi acele concepţii mari ale înaintaşilor, a căror *putinţă* erà stăpânită de *voinţă*, căci la noi a ajuns voinţa în cătuşele putinţei; *noi nu mai voim ca să putem, ci voim numai cât putem.* Traiul nostru cultural nici nu mai e de azi pe mâne, ci dela mână la gură şi aceasta încă cu mare anevoie.

E raportul dintre vremuri şi oameni căci nu numai oamenii fac vremurile, ci şi vremurile fac pe oameni. Şi copleşiţi suntem de greutatea vremurilor.

Atmosfera altor vremuri o reprezenta Vulcan în mijlocul nostru. Iar noi priviam cu admiraţie la el, solul acelor vremuri în zilele noastre.

N'am de gând să fac în cadrul acestei conferenţe biografia lui Vulcan şi nici apreciarea producţiunei sale literare. Se va face aceasta prin alţii şi la alt loc. Dar voiu spune vre-o câteva cuvinte despre *importanţa lucrărei lui Vulcan*, după cum am încercat să precizez aceasta cu ocazia jubileului de patruzeci de ani ai „Familiei" într'un articol, care a sosit prea târziu pentru numărul revistei jubilante, aşa că numai partea întroductivă[1]) a mai găsit loc în acel număr.

Voiu întregì deci la acest loc acel articol arătând, că după părerea mea, *importanţa activităţii literare* a lui Vulcan este neasemănat mai mare *decât valoarea artistică* a singuraticelor sale scrieri.

Aceasta a simţit-o — aşa cred — şi Vulcan şi mai ales în timpul ultim şi-a dat bine seamă de acest moment al activităţii sale. Şi dacă a scris novele, poezii şi piese teatrale, nu le-a scris de dragul valorii lor interne literare, pe care mai bine a apreciat-o însuşi. A scris însă în *deplina conştienţă a importanţei* acelor scrieri pentru renaşterea şi desvoltarea noastră culturală.

Pentru a înţelege pe deplin activitatea literară a lui Vulcan, trebue să înţelegem mai înainte aspiraţiunile şi ideile generaţiunei, din care a răsărit.

N'ar fi lucru zadarnic, dacă ar scrie cineva la noi — bine înţeles cu competenţa cuvenită — *istoria generaţiunilor noastre*, cari s'au succedat dela 1820 încoace, căci fiecare generatiune prezentă altă lume de idei, alte aspiraţiuni şi alte îndeletniciri. Câte am putea învăţa din istoria aceasta şi de ce folos ar fi chiar pentru generaţiunea, care astăzi — desilusionată de păcatele unei societăţi cu moravuri corupte — se pregăteşte pe băncile scoalelor mai înalte pentru viaţa publică!

Vulcan face parte din generatiunea română ungureană, de după 1848, care s'a renăscut în privinţă naţională la *scoale maghiare!* E mare deosebirea între această generaţiune şi cea ardeleană de pe acel timp, care căzuse deja în mrejele *spiritului german*, propagat cu atâta înfocare de absolutismul austriac în Ardeal.

Şi în cele politice era mare deosebirea între Ungureni şi Ardeleni, unii luptaseră doar sub trei-colorul roşu-alb-verde, iar ceilalţi sub bicolorul negru-galben, pe timpul răsboiului civil.

Inainte de 1848 era în părţile ungurene la ordinea zilei *„tipul maghiaro-român"*, de care a visat dep. Iosif *Papp* dela Şomcuta mare mai acum cinci ani în dietă[2]). Astăzi e absurd acest tip. A fost însă odată realitate, chiar şi în unele regiuni ardelenşti.

Erau Români, cari vorbeau şi scriau ungureşte şi se mândriau *pe ungureşte* că sunt *Valachi*. Au participat la întreaga luptă de renaştere maghiară, păstrându-şi *în teorie* caracterul de Român. Ungurii vorbeau româneşte şi Românii ungureşte, după cum le venea, şi numai după *originea familiilor* se considerau unii de Români şi alţii de Unguri, căci viaţa lor sufletească era identică.

Probă clasică e întroducerea lui *Kontz Józsi* la celebra traducere în româneşte a *„Batrachomiomachiei"* lui *Csokonay*. S'a apucat să o traducă pe latineşte, fiindcă îi plăcea mult, dar după ce a tradus vre-o câteva sute de şire, şi-a dat seamă, că *Ungurii de atunci* ştiu mai bine româneşte decât latineşte şi a *tradus-o deci româneşte*. Vai de româneasca aceea, dar totuşi ar merita ca *document istoric-cultural* să se dee în istoria culturei noastre mai multă atenţiune acestei traduceri interesante.

Tipul maghiaro-român era atunci în floare. Şi eu am mai ajuns să cunosc singuratici reprezentanţi întârziaţi ai acestui tip.

Şovinismul zilelor noastre a stins acest tip. Puţine urme se mai găsesc prin fundul Bihorului, Sălagiului şi Sătmarului. Unde a fost puternică conştiinţa de Român a trecut în Român verde; unde nu, s'a înecat în marea maghiarismului.

La sfârşitul anilor 50 şi începutul anilor 60 s'a început la şcoalele superioare maghiare *renaşterea naţională* a tinerimei descendente din acest tip, creeat de vremuri.

Tineri, Români de origine, — cari deşi nu ştiau româneşte, dar conştienţi de originea lor, — au început ca universitari la şcoale maghiare să înveţe limba, care trebuia să *fie limba lor maternă.* Şi lucru caracteristic, Maghiarii de atunci vedeau cu ochi buni renaşterea naţională a Românilor!

La Pesta au învăţat tinerii români *româneşte* şi la Pesta au început să cultive limba şi literatura română. Un ideal sfânt a stăpânit sufletele lor. Fie-care a căutat să contribue din răsputeri la îmbogăţirea literaturei româneşti. *Au simţit lipsurile mari ale poporului* şi cu toţii au scris poezii, poeme, novele, disertaţii, în fine tot ce le venea în cale!

Nu se întreba cine e poet născut şi cine e novelist cu dar dela Dumnezeu! *Toţi erau de toate*, căci lipsurile erau mari şi nu era cine să cultive terenul părăsit!

Din generaţia aceea a răsărit *Vulcan!* La Pesta a învăţat — ca şi mulţi alţii — româneşte. Mai întâiu în foi litografate, mai târziu în reviste tipărite îşi plasau aceşti entusiaşti produsele însufleţirii lor nemărginite pentru neam şi limbă.

De atunci până la moarte a rămas Vulcan credincios idealului răsărit din acea însufleţire sfântă.

A scris poesii, novele, piese teatrale încercând aproape toate genurile literare dar nu pentrucă a simtit în sine vocaţiunea de poet — cel mult în accepţia largă, căreia i-a dat Alexandri expresia în vorbele: Românul e născut poet — ci pentrucă Societatea română, care era în stadiul formaţiunei, aveà lipsă de poezii, novele, piese teatrale şi peste tot de „literatură frumoasă".

Importanţa acestei generaţii de scriitori este, că până ce ne-au venit poeţii şi peste tot scriitorii de *vocaţiune*, le-au ţinut locul, creând pe seama acestora public cetitor şi iubitor de limbă românească. Această generaţie a spart şi netezit calea celor ce aveau să vină cu darul dela Dumnezeu, ca să dee glas durerei şi hrană nădejdii în scrisul neamului.

Gigantic se înalţă din aceasta generaţie figura lui Iosif Vulcan, care aproape cinci decenii fără contenire a tot netezit calea şi ocrotit înfiriparea vieţii artistice literare la noi. In acest moment zace importanţa neperitoare a lucrării literare a lui Vulcan. Aici a fost el mare şi neîntrecut.

L-am văzut şi în cadrele Societăţii noastre până în zilele ultime, nisuindu-se a veni întru ajutor marilor lipsuri ale teatrului nostru sătenesc. Il vedem doar până în zilele noastre în fruntea repertorului teatrului nostru sătenesc. A văzut că e lipsă de piese pentru diletanţii noştrii dela sate şi s'a pus să scrie, nu pentrucă se simţia poet dramatic, ci pentrucă simţia lipsa de piese! Şi a căutat să satisfacă trebuinţele şi cum a satisfăcut vedem cu toţii. Piesele lui sunt şi astăzi cele mai căutate.

Acum e finită opera lui.

Alţii au venit şi vor mai veni, ca să continue firul unde l'a scăpat din mână, când majestatea morţii şi-a cerut tributul.

S'a dus. Nu-l mai avem în mijlocul nostru. Imaginea lui iubită va plana încă multă vreme deasupra noastră, a admiratorilor săi recunoscători....

Ear acum când Societatea noastră aduce prinos de evlavie amintirei lui Iosif Vulcan, rog şi eu umbra ilustrului nostru president să primească acest tribut omagial dela conferenţiarul, care cu drag se gândeşte la frumoasele oare şi zile petrecute înpreună în sînul acestei secietăţi.

[1]) A se vedea nrul jubilar al „Familiei" pag. 261. Oradea-mare 1904.

[2]) Rostit la 31 Ianuarie 1902 în dieta din Budapesta.

Alegerile în comitate.

Aproape în cele mai multe comitate locuite de români alegerile s'au terminat, şi s'au terminat în genere fără de nici o înaintare pentru noi. Ba în anumite comitate am suferit pierderi, ce nu ni-le putem ierta, şi cari se vor răzbuna amar. Cu deosebire în Alba-inferioară, unde numai jumătate dintre români au fost realeşi, şi în Caraş-Severin, unde au ieşit *numai doi români*, am suferit o înfrângere, a cărei ruşine nu o putem înfrumseţa cu nici o scuză, şi cu nici o aruncare a vinei de pe unul pe altul. S'o spunem verde: în alegerile acestea, ca în toate lucrurile noastre, am pornit fără pregătire, cu multă încredere în »cum o da Dumnezeu«. Ne-a lipsit disciplina, ne-a lipsit organizaţia, toate-s drepte, dar mai dreaptă decât toate e că ne a lipsit întâiaşdată munca, osteneala!!!

Nu avem încă informaţii precise, dar aproximativ putem da rezultatul alegerilor în următoarele: In Arad, unde s'a întrat în luptă mai cu frumoase pregătiri, şi era nădejde de cuceriri — am perdut vre-o 5 locuri. Iată ce scrie însaşi Tribuna despre asta: »Pe Valea Mureşului, unde V. Goldiş, se alesese deputat aproape unanim, la comitat n'a isbutit un singur candidat naţional român. La Pecica, comuna fruntaşă, românii se lasă bajocoriţi într'atâta, încât reuşeşte a se alege un ţăran ungur şi un slujbaş odios. Pe valea Crişului aceiaş ruşine...« — In Bihor, după o luptă destul de înfierbântată câştigăm câte-va locuri noi. In Selagi, unde iarăşi a fost mişcare mai vie, asemenea cucerim câte-va locuri. Remâne însă situaţia veche în Făgăraş şi Năsăud. cu neînsemnate schimbări. Nu mai pomenim de comitatele amorţite ca Mures-Turda şi Cojocna, cari au abea câte 10—15 membrii români în congregaţie, deşi poporaţia românească este în uriaşă majoritate! Cele ce s'au petrecut în Caraş-Severin şi Alba-Iulia însă ne apasă greu!

Au fost şi momente frumoase în lupta noastră, de pe alocuri. Ne închinăm în faţă ţinutei mândre a bistriţenilor, îndeosebi a d-lui dr. Pahone, pe care ziarele maghiare desigur o interpretează în felul lor, noi însă nu putem vedea decât o luptă energică şi o organizaţie bună în somarea cătră notarii comunali »de a se pleca hotărîrei clubului român, ori a lăsa să ştim ce fel de păreri ne stau în faţă«.

Alba inferioară, în 16 Noemvrie, 1907.

Alegerile membrilor în congregatie, s'au făcut Luni în 11 Noemvrie a. c., în toate cercurile electorale şi *numai în două a reuşit lista românească*, iară în Alba-Iulia, oraş, au fost aleşi 2 şi în Ocna Sibiului doar 3 Români. In celelalte parte prin abuzul comisiilor, parte prin ticăloasa pur-

---

scă, cu acorduri ce se sfârşesc neaşteptat şi fără de vreme, tocmai ca fericirea cucului şi versuitorului. Este »Cucule cu pană sură«. La mijloc vine »Plugurile«, într'un tact mai repede, de horă. Dar nu este horă ci adevărată rapsodie, cu accente, şi cu ritm de valuri pe cari se sbate o luntre, (de ce i s'a dat tocmai libretul unui pastel de Alexandri?) şi cari din restimp în restimp se lovesc cu multă putere de zidul portului. Ai însă şi impresia schimbării de brazdă, pe urma micilor pauze în tonalitate. Dacă însă ne par accentele prea apăsate şi sbuciumate pentru pastel-idilă, în sine, opera trebue preţuită ca una dintre cele mai originale ce avem, prin puterea ei impulsivă, şi prin o dinamică de rar caracter rapsodic. Bine înţeles, piesa — tustrele, de altfel — a fost bisată, şi la cererea bisării a îndemnat în mare parte un ansamblu care aci a fost mai perfect. — »Râs cu plânsul« nostru din zicători, armonizat sub numele »Nu-i dreptate« a făcut, cu noroc, sfârşitul sfârşitului.

*

La impresia generală schiţată la început, am mai avea de adaos numai două lucruri:

Un simpatic glas de sopran, al d-şoarei Lacea, străbătea totdeauna din tumult, şi, desigur, conducea glasurile de-o samă.

Critica celor competenţi, — a publicului — asupra unui program şi asupra unei executări care în Bucureşti obţinuse toate laudele criticei mai înalte, am găsit'o foarte plastic resumată în exclamaţia unui ţăran: »hei, de-ar şti cei din sat ce-i pe-aci!«

S. C. D.

Popa Prorocu şi diacu Petru Păscălie.

— Ispravă de pe timpul lui Mătieş-Craiu. —

I.

— Părinte! Părinte! Vin'o iute! pentru toţi şi toate....

— „Pace vouă fiilor" — zise părintele eşind 'naintea poporului adunat, 'naintea casei sale — „Dar rogu-vă, ce-a dat preste voi?"

— „Vreme grea părinte! — Ştii că biserica ne era gata, turnul ridicat, şi Gheorghea Mării, — ca chizeş, — mort, adică a căzut din turn, ca turnul să nu cadă, — l'am îngropat, şi acum pe când să acoperim sfânta biserică părinte.... of, of!" Bătrânul Mitru, nu mai poate spune, ci plânge cu nişte lacrimi cât alunele, şi femeile cu copiii iobagilor în braţe dau zor plânsului, care acum vrea să isbucnească şi din pieptul bietului preot bătrân!

— Dar ce-i acum dară! S'o huruit turnul?, ori păreţii?, ori a ieşit valea din alvie?, ori ceva foc s'a întâmplat?

— Mă rog sfinţiei tale, las' că-ţi spun eu! — nu s'o întâmplat nimic de acelea' — dar a sosit domnul boeriu acasă..!

Acum oamenii se mai liniştiră, şi ascultau cu toţii, unde-a scoate-o la cale diacu Petru Păscălie cu popa.

— D'apoi de-o venit? Ce are el cu sfânta noastră biserică?.. doar mi-o făgădit santartău lui că ni-or dărui şi clopot în turn, — apoi bine-o venit dar...

Oamenii toţi de-odată izbucniră iar în plâns, şi muerile-şi smulgeau părul?

— Ba n'o venit bine mă rog, că iacă ne stricară biserica, lemnele li-a dus la moară... auzi d-ta, cu noi, cari am făcut'o, lucrând noaptea la sfânta biserică şi ziua în brazdă domnească, cu noi a cărat'o şi a făcut din bârne moară, iar din turn căsulie la porumbii şi vulturii lui, la şoimii nevoii... auzi d-ta! şi asta în două zile a fost gata, şi plâng trei sate, şi ne istovim de durere...

— Dumnezeu sfântul de unde mai poate îngădui aşa fărădelege!, sughiţă Vria lui Ponor...

— Nu se poate, diece! Oameni buni voi aiuriţi, doar boeriul Jojjuca, nu-i aşa mare păgân...

— Ba s'o putut părinte, şi până sfinţia ta umbli pe la oraş după meşteri de fier, iacă el a poruncit risipirea ei din vârful turnului ăl frumos şi 'nalt, până la pietrile din trupina miezuinei pământene.

— Până-'n pământ părinte! Ce ne-om face, ce ne-om drege! — Iar n'are Dumnezeu casă între... între noi!

— Dar unde au fost curatorii? Filimon, Vasilică, Toma şi Ilia Fătului!

— Ei,... că asta-i! Numai pe ei i-a trimis c'o zi mai 'nainte birăul domnesc să care prund din Someş, până-or umplea pe lângă curte, — ce ştiu eu ce face cu năsipul, — dar nici azi n'au venit.

Popa îşi luă sumanul cel de lână sură şi alergă încunjurat de oameni şi muieri, cari plângeau într'un glas, iar când ajunse peste vale, şi văzu, că din cimitir lipseşte biserica — numai tălpile mai erau culcate peste petrile fundamentale, dar şi acele tăiate cu firăstrăul — popa îngenunchie şi toţi oamenii se aruncară la pământ, îmbrăţişând fiecare câte-un mormânt, pe care l'au udat cu lacrimi, iar preotul lung şi dureros s'a rugat, până ce luceafărul de seara s'a ivit din dosul codrului, şi-a jucat raza-i argintie pe feţele lor de ceară.

— Mergeţi liniştiţi acasă! Eu mă voiu duce până la 'nălţatu împărat, şi i-oi duce jalba sfintei biserici, şi Dumnezeu ne va ajuta, numai să nu desnădăjduim...

— Doamne ajută! — Oare vrea-oa înălţaţu împărat!

— Când mergi sfinţia ta?

— De-o şti boieru, o să ne culeagă de pe olaltă, tot o mână şi-un picior pe toţi.

tare a unor alegători români, s'a zădărnicit succe-ul luptei noastre.

Din centrul comitatului se avizase maghiarimea ca să nu conceadă ni i într'un cerc alegerea de membrii români, și spre ajungerea acestui scop nemoral, s'a comis în cele mai multe cercuri sgomot infernal la comt unerea comisiei și așa pe furiș *s'au ales tot Unguri ca membrii de încredere*, cari după plac au abuzat la adunarea voturilor și la numărare, căci de nu făceau așa, listele românești in Vinț-Igbiu și Vingard trebuiau să învingă.

Pentru a scurta pe Români și partidul fișpanului și a viceșpanului suspendat, au lucrat în una înțelegere. Szász-Ioska avu să mulțumiască Românilor alegerea sa de viceșpan, însă in administrație cu nimic nu a ajutat poporației române, și acum se pare că și-ar repara poziția sdruncinată lepădându-se de orice legătură cu Românii, ca să-i creadă kossuthiștii, că și el e bun patriot ca și ori care Zoltan sau Paprikás Iancsi.

Se bat ei în capete koșșutiștii cu dărăbanții, dar sunt una când e vorba de noi, cari în centru nu avem la administrație nici măcar un canceiist (!!)

E de dorit ca contra abuzurilor acum comise, să se înainteze recurse, că nu se cuvine a suferi fără remonstrație toate ticăloșiele cu cari ei ne prescurtează.

Dar pentru noi este și mai de lipsă, ca să dăm publicității cu numele pe trădătorii listelor române și pe fugarii, cari au părăsit câmpul de luptă.

Am început acțiunea — deci înainte la luptă — care e viață.

Căci, dacă groful Teleki Árved e mare koșșuthist — el a putut să'și vândă cu prețuri exorbitante, tauri netrebnici comunelor românești din acest comitat. Patrioții scot banii erariali dela poporațiunea românească, și fac cu ei gheșefturi de bancă. Și câte alte de toate se întâmplă pe teritoriul acestui comitat de către patrioții șoviniști în paguba Românilor.

Noi cari formăm majoritatea absolută a acestui municipiu trebue să ne eluptăm poziția în congregația așa precum ne îndreptățește legea. Nu avem să ne mai căciulim contrarilor, cari pe față în auzul lumei spun, că au să ne cutropească și să ne nimicească. Cine dar mai poate aștepta dreptate dela bunăvoința lor? Cine mai poate da crezământ vorbelor ademenitoare de-o înțelegere sau conlucrare pacinică în aceste împrejurări și cu astfel de oameni crescuți pe capta șovinismului național? Ne apropiem de grele zile, în cari tot Românul e dator a se cugeta la solidaritate națională.

Vințianul.

STIRILE ZILEI.

— 9 Noemvrie v.

Act de pietate. Reuniunea femeilor române din loc face parastas pentru inițiatorii Internatului de fetițe al Reuniunii. Parastasul se va ținea în Biserica Sf. Nicolae din Scheiu, Duminecă în 11 (24) Noemvrie, după Sta Liturgie. Invităm la acest act pe toți Românii din Brașov. — *Elena Sabadeanu*, presidenta Reuniunii.

Parastas. Duminecă în 11/24 Novembre a. c. la oarele 9 a. m. »Asociațiunea pentru sprijinirea învățăceilor și sodalilor rom. meseriași din Brașov« va face în biserica română gr. or. din Brașov Cetate obicinuitul parastas anual pentru odihna fericitului ei binefăcător, *Mihail Stroescu*, precum și pentru pomenirea tuturor membrilor ei fundatori, răposați. In aceeași zi p. m. la 2 oare va împărți în localul său din strada Castelului No. 66, haine și cizme între ucenicii săraci, pe cari îi ocrotește.

Aseară. A fost teatru, concert și dans la noi, aseară. La teatru am admirat cu deosebire pe *d-na O. Bârsanu*, la concert glasul d-lui *T. Brenciu*, iar la dans mulțimea publicului adunat. O seară cu cele mai variate atracțiuni. Teatru a fost ales din trei piese ușurele, cu multă viață sănătoasă în a doua: »Dela Nord la Sud« în care este un admirabil rol de ingenuă pentru d-na Bârsanu. Au fost buni și ceilalți, între cari s'a prezentat acuma întâiași dată d-șoara Brașoveanu. Despre d-sa și despre toți vom da seamă mai »academic«, în alt rând. Acuma trebue să pomenim de darurile frumoase ce s'au oferit d-nei și d-lui Bârsanu: un coșuleț de flori și o coroană de lauri din partea elevilor români. D-na Bârsanu a mai primit, deosebit, la început, o mare corfă de flori naturale.

Intre piese, sub conducerea d-lui N. Oancea, corul de bărbați »Acordul« a executat câte două cântări, mai mult marșuri.

Dansul a ținut încă multă vreme împreună publicul venit din toate unghiurile Brașovului, și chiar din jur. A fost multă animație. Nimeni nu poate zice că n'a avut o seară plăcută.

Liga culturală nu poate fi altceva decât ce o arată numele — scrie d-l N. Iorga în »Neamul Românesc.« — Ea nu e chemată a face politică, nici de cea mai mare și mai nobilă, care trebue să rămâie în sama altor alcătuiri. Naționalismul sau românismul sunt idealele, către care dela sine ea tinde, însă armele sale, dacă sunt printre cele care cuceresc sigur, n'au tăișul ce rănește și nu varsă nici o picătură de sânge omenesc«. Zice, că mult timp a domnit altă concepție cu privire la rostul Ligei. S'au găsit printre conducătorii ei de aceia cari o credeau chiemată să organiseze falanga luptătoare a românismului să înalțe zidurile de apărare ale cetățuiei și să dea asalt cu întruniri, defilări, procesiuni etc. Dar Liga a eșit așa de slăbită prin acest mare asalt zadarnic, încât politicianii au crezut'o moartă în principiul ei și se apucară a-i căra oasele în tainițele lor. O mare presiune din public opri însă această rușinoasă confiscare. Spune apoi că după ce fostul președinte în urma câtorva scene violente se retrase, comitetul Ligei s'a complectat în ultima alegere. Și acum prin cea mai desăvârșită bună înțelegere Liga, numai culturală, presidată de generalul Budișteanu — singurul general român care poartă decorația glonțelui în grad de erou, — își începe lucrul de cultură.

Iată deodată ce poate anunța publicului »Neam. Rom.«:

Până la 1-iu Decemvrie v. va apărea un Calendar al Ligei, care va cuprinde chipuri de Domni și de Români mari, într'un bielșug ce nu s'a mai întâmpinat la noi, apoi vederi de monumente istorice, iar ca text. poesii originale, povestiri, descrieri de călătorii, articole de istorie. Cetitorii noștri sunt rugați să aștepte acest calender al idealismului.

De Sâmbătă, 11 Noemvrie v. înainte se vor ținea conferințe, cu un mic preț de întrare, în localul Ligei din Calea Victoriei Nr. 721. Ele vor începe la ceasurile 9. Conferențiarii vor lămuri lucruri privitoare la Români, din toate punctele de vedere. Mai târziu se pregătesc ședințe musicale.

La 1-iu Ianuarie Liga va deschide, în acelaș local, Biblioteca sa, care e destul de bogată și la care vin ziare și reviste din toată Românimea.

In primăvară, Liga va patrona o expoziție istorică în Iași și va organiza excursii în deosebitele părți, bogate în amintiri, ale țării.

In sfârșit, în curând se va începe publicarea unei biblioteci pentru popor a 10 bani volumul și editarea unor cărți poștale cu vederi de locuri, cu portrete și reproduceri de costume.

La fondul de teatru român. Cu ocaziunea adunărei generale din Cohalm s'a înscris ca membru pe viață *George Repede preotul din Homorod*, nu însă George Repede notarul dela judecătoria din Cohalm cum s'a fost scris greșit în numărul de Mercuri al foaiei noastre.

Procesele noastre. Tribunalul din Oradea-mare, în pertractarea din 19 Nov. a hotărât sistarea acuzei în contra d-nului Ioan I. Iova, pentru un articol publicat în »Tribuna«, mulțumită, în parte, frumoasei apărări a d-lui Dr. Aurel Lazar.

D-l Eugen Nyéki, candidat de avocat în Beiuș a fost pedepsit cu 25 cor. amendă pentru purtarea tricolorului românesc. S'a apărat singur, cu toată bărbăția, esplicând că tricolorul este semnul unui neam, iar nu al unui stat.

Slovaci pedepsiți pentru agitație. Curtea cu jurați din Pojon a pedepsit pe slovacul Iuliu Schlachta din Rozsahegy pentru 3 articoli la un an temniță de stat și 1200 cor. în bani. — Camera advocațială din Pojon a pedepsit pe advocatul slovac Ioan Valasek la 1000 coroane amendă, pentrucă și tribunalul (din Neutra) îl pedepsise la un an temniță de stat și 1000 coroane, pentru agitație contra Maghiarilor. Procurorul a cerut să i se i-a și diploma de advocat, dar camera s'a îndestulit cu amenda în bani.

Pentru masa studenților români din Brașov s'au mai făcut următoarele contribuiri: dela d-l adv. Dr. George *Dobrin* 20 cor. și dela d-l adv. Dr. E. *Dan* întru pomenirea răposatei d-ne Valeria Găvruș suma de 20 cor.

Primească marinimoșii donatori cele mai călduroase mulțămite. — *Direcțiunea gimn. gr. or. român.*

Cununie. D-șoara *Elvira Popovici-Barcianu* și d-l *Ionel Iancu* ne anunță cununia lor, care a avut loc eri, Joi, în biserica gr. or. din Orăștie. — Felicitările noastre!

Să ne apărăm de scarlatina. La intervenția serviciului sanitar, căpitanatul orășenesc oprește sever de a duce în locuri, unde sunt adunați mai mulți oameni, pe copiii mai mici de 15 ani.

Societatea de înfrumsețare din Săliște invită la producțiunea teatrală ce o va da Duminecă în 11 (24) Noemvrie 1907 în sala festivă a școalei rom. din Săliște. Inceputul la 8 oare seara. Prețul de întrare Balcon 2 cor., Parter locul I. 2 cor., locul II. 1 50 cor., locul III. 1 cor, loc de stat 40 bani. Se va juca piesa: »Năzdrăvăniile divorțului» comedie în 3 acte. După producțiune joc.

Tragere la țintă în Poiană. In 25 Nov. a. c. vor avea loc în Poiană obișnuitele ezerciții de tir. In ziua aceasta este oprită sub pedeapsă umblarea publicului pe acolo.

Proiectograful Colosseum a pus în programul său variat o grămadă de piese nouă și originale, cari nu se pot vedea în alte proiectografe. Intre acestea sunt câteva de o actualitate prea interesantă, ca »Vesela văduvă« și »Dela hotarele marocane«. Constatăm că programul a devenit mai serios. Tablourile de obiceiu și particulare, frumoase și viguroase, sunt pitorești, nespus de interesante și de o ezecuție foarte clară. Intr'unele scene, ales peisagii, ni se oferă adevărate capodopere. Când vor veni iarăși în program »Călătoria în Șvițera și »Manevrele marinei engleze«, să nu întârzie nimeni a le vedea.

Sâmbătă d. a. la orele 5 se va da o reprezeătațiune poporală, cu taxe numai de 20 și 40 fil.

Băile Eforiei școlare din Brașov vor fi închise începând de Luni în 12/25 Novembre din cauza curățirei cazanului. Ziua deschiderei se va aduce la timp la cunoștința publicului.

ULTIME STIRI.

Budapesta, 23 Noemvrie. Ieri, în *Camera ungară* a fost o ședință ca toate celelalte. S'au făcut două votări nominale. In chestia asta a fost și nițică discuție. Prezidentul voia să constateze prezența celor cari ceruseră votarea nominală. Polonyi susținea că asta nu e după regulament, căci dacă ieri s'a hotărât a se amâna pe azi o votare, nu se mai poate întreba de condiții. Camera i-a dat lui drept. Apoi au luat cuvântul câte 7—15 deputați Croați la cât un paragraf, și s'a ajuns astfel până la §. 10. Croații au prezintat și câteva amendamente. A prezidat Iusth și astfel nu s'au întâmplat opriri de cuvânt.

Budapesta, 23 Noemvrie. „N. Fr. Presse" aduce știrea că, în cazul dacă proiectele cu privire la pac vor trece în parlamentul maghiar în chipul proiectat de un singur articol („în pilulă") — proporțiile cvotei vor fi slabilite iarăși prin Maj. Sa. Pactul într'un articol, probabil va fi prezentat Camerei încă în ziua de mâne.

Budapesta, 23 Noemvrie. Intorcându-se Wekerle dela audiența la Maj. Sa, a fost întrebat de un gazetar, ce se va face în chestia croată? „Vom isprăvi și cu Croații. E treaba Banului!" a răspuns Wekerle. La întrebarea, dacă speră să fie primit

---

— Par'că de noi ar fi pricină — mai bine muriam noi toți, numai sfânta biserică să ne fi rămas.

— Dar vezi bine! Oameni sunt destui în lume, dar biserici numai la zece sate una!

— Fiilor! Să mergeți liniștiți! Așa zgrămușdați! Dumnezeu îl va pedepsi pe acela, care n'a încăput de locașul lui pe pământul nost!

— Ei... dar mă rog nu l'a pedepsi, că el ci-că n'ar avea habar...

— Apoi dar pentru ce ne risipiră odorul de biserică?

— Birăul de la curte spunea, că num'a d'aia, fiindcă are boeriu un cal pogan tare, și ce oă,..

— Măi dar nu le 'ncâlci! Ce are calu boeriului de cumințit aci în năcazu ista!

— Ba că ala-i vina mă rog, ice că dela țara angleușului l'o adus, nu știu ce fel de smeu o fi, eu nu l'am văzut, numa-i tare cumplit, și-i scump, mi se pare cu ăla vrea să fugă boeriu mai iute ca 'mpăratu,... dar num'a încă nimeni nu l'a putut înșela, îi un cal sirep....

— Și totuși numai știm încotro vreai s'o tivești, vecine, zise părintele oprindu-se la portița, îngrădită, leasă de nuele, iar diacu și cu vre-o câțiva, îi luară în jur, în ce vreme femeile, plângând surd, plecară pe la vetrele lor, cerând prin rugăciune darul lui Dumnezeu peste 'nălțatu Impărat, și iubirea sa de oameni peste popa Prorocu și diacu Păscăl'e, sărutau în tăcere mâna preotului, o strângeau cu foc, și-l ardeau lacrimile lor ce picurau pe dreapta sa, — îl ardeau nu pe mână, ci la inimă, și-l mișcau tare, că abia-și putea reținea și el potopul. — „Alduiască-te Dumnezeu, și te poarte în pace! trăiască 'nălțatu împărat!

— Darul lui Dumnezeu, și binecuvântarea sa, să vă ocrotească fătul meu, somn ușor și visuri mângăitoare fie cu inimile voastre!

— Ii sirep al naibii, și-i scump ca o țeară, că spun eu! — deschise iarăși vorba Brebenel, un om din Suseni, care vorbea iute-iute, și sărea de la o neînțelegere la alta!

— Măi Brebenel!, începu mâna dreaptă a părintelui, adecă Petru Cântărețu. Păi ce creștin vei fi tu și copiii tăi, dacă la una ca asta, tu mai a-i vreme și nas, să ne povestești de calul boierului? Mă ni-o risipit biserica, mă 'n coate și 'n genunchi să plângi, nu povești boierești, cu cai pogănești, — să vezi că-ți cânt priceazna pe glasul al nouălea, de mai încurci multe!

— Se vă spun no!, doar' nu pot da buf cu bâta 'n baltă!, iacă ziseră sfinția ta, că l'a pedepsi pe cela Dumnezeu, pe care n'au încăput pe pământul nost' de casa Lui, num'a așa stă isprava, că și de desubtul odăii ăștia, boeriul ese!... ese curat dacă-ți spun! și-ar fi bine ca părintele să zică așa:

Pedepsească-l Dumnezeu pe acela, care au făcut pe boieru să cumpere calul cel sirep...

— Măi omule! ori drace! ori ce ești?! să nu mai trăgâni un graiu!, strigă diacu năcăjit, iar părintele sta privind la ei, și mintea lui era departe, era cum și-a cere întrare la Impăratu în Buda, și că oare acasă-i ori în războiu?

— Facu-mi sfânta cruce!, ci lasă-mă diece să gat, că doar' vezi-mă că-s în capăt! Auziți să vă țină Tatăl ceresc!, „baronu nost' de aceea a pus să se dărâme și nimicească biserica, pentrucă, fiindcă, este cumcă, on cal scump cât o lume, nimeni n'a umblat nici nu s'a aninat de șelele lui,... ..poi...

— Apoi aninas'ar mătricile în spinarea și șelele tale!, zise acum Timofia Irinei, — care toată seara n'a grăit o vorbă tare către oameni, ci încet din inimă a șoptit rugă către Dumnezeu. — „Apoi ce vreai!? omule ce vreai? de zecesprezece ori ce vreai?!" — Il prinse de umere și-i scutură pălăria din cap!

— Apoi mâncal'ar cioarele de-l dă 'n lupi, întrau-ar în burta cânilor, încălțam'aș cu pielea lui, și-ar merge boieru pe el călare în ceea lume, ploi ce-mi scuturi tu măselele din rădăcină... ba dracu-i de vină dar nu eu pân' ce s'o speriat el de biserică și de turn!

— Cine?

— Bine poți gâci că nu eu...!

— Vai de tine atunci, și de seminția ta de-a șaptelea, dacă te sparii tu de sfânta biserică...!

— ...Dar nu eu!, n'auziți că calul boierului ăl nou-nouț, ăla angliuș, ăla scump tare, no! ăla cal, mâncal'ar corbii, când a zărit turnul bisericei noastre, a nechezat odată ca o sută, sări una peste căruță, și pe boieru îl drăgăli cu copita, cât nu se trezi măria sa până a treia zi peste deal...

— Cum?

— Așa.

— Cum așa măi!, se îndreptă acum și popa și diacu și toți.

— Da nu v'am spus, că calul cel scump al boierului o turbat par-că cât ce-a văzut biserica nouă, iar boierul a poruncit ca îndată să ducă de acolo „coliba aia", așa ice birăul c'o zis domnus'o, și oamenii îndată au stricat biserica.

— Ierte-i Dumnezeu, că n'au știut ce fac!

— Ba nu-i ierte!, de ce să-i ierte, dacă pentru calul boerului sunt în stare a ne face din biserica noastră, moară 'n vânt! Poate acuma și caii vor fi domni peste noi, nu-s destul ăștia, boerii, baronii.

pactul până la anul nou, a respuns: „Da. Cu siguranţă“.

Budapesta, 23 Noemvrie. In clubul partidului său, fiind prezenţi mai mulţi miniştri, *Andrássy* a declarat aproape oficios, că din partea lui ţine să se facă *iunctim între legea sufragiului universal şi între revizuirea regulamentului.* Condiţionează chiar menţinerea portofoliului său de primirea acestui iunctim, la care de altfel aderează mai mulţi membrii ai cabinetului. Proiectul pentru sufragiul universal, zice, va fi prezintat aşa, să treacă prin parlament înainte de vacanţa de vară. (Care vară? N. R.)

Budapesta, 23 Noemvrie. Pe culoarele dietei, ca în toate zilele dela o vreme, şi astăzi a fost o viaţă agitată. Preludiul îl dete o ceartă între deputatul Szmrecsányi şi într'un ziarist, a cărei termini nu se pot reproduce aci. Andrássy a avut lungi convorbiri cu disidenţii kossuthişti. Aceştia spuneau că în contra pactului concentrat într'un singur articol, vor lua energic lupta, sunt însă gata a se supune orbiş guvernului dacă acesta le dă garanţe sigure pentru banca naţională. Andrássy s'a mărturisit în contra băncii, iar este bucuros să cedeze locul său altora, cari sunt aderenţi. Despre sufragiul universal a spus, ca acesta va veni *îndată* după pacte, însă, *dacă pactul nu trece repede, nu va veni rândul nici sufragiului universal.*

Două zile la Axente Severu.

(Amintiri.)

Era în ajunul *Duminecii mari,* sau în ziua de *Moşi* din 1871.

Soarele prinsese acu a scăpăta, când eu şi cu compatriotul meu *Mihaiu Ferlievici,* plini de colb din tălpi până 'n creştetul capului, asudaţi şi osteniţi ca vai de noi de drum, ajunsesem la satul *Cricău,* de sub poalele Munţilor apuseni din Transilvania, în care locuia pe timpul acela *Axente Severu,* renumitul tribun român din 1848.

Sfioşi neîncrezători ne apropiarăm de locuinţa acestui distins bărbat, spre a-l ruga ca să ne primească de mas, căci, străini şi osteniţi cum eram, nu ştiam încotro să apucăm mai departe spre noapte şi cui să ne plecăm capul. Afară de aceasta dorinţa noastră era ca să-l şi cunoaştem.

Când deterăm însă să întrăm în curtea căsii, un cârd de bivoli, unul mai negru şi mai urît decât altul, pe cari îi scotea un băeţan ca să-i dea la apă, începură a ne încunjura din toate părţile şi a se uita chioriş la noi, un semn că nu le prea veniam la socoteală cât de frumoşi eram.

Nu mult după aceasta întâmpinare neaşteptată apăru înaintea noastră şi-un domn de statură mijlocie,*) dar viguroasă, care văzându-ne în ce fel de situaţie neplăcută ne aflăm, zise zimbind:

— Bivolii îs nişte vite cam ciudate, nu le prea plac străinii şi mai ales cei îmbrăcaţi nemţeşte şi cu torbe 'n spate, cum sunteţi D-Voastră. Dar nu vă temeţi, c'ai mei îs blânzi, nu fac nimărui nimica. Ar voi numai să ştie: sunteţi Români ori de alt neam?

— Suntem Români, dar nu de pe la D-Voastră, din Ardeal, ci tocmai din *Bucovina.* Venim dela *Blaj,* de unde am plecat azi dimineaţă şi v'am ruga, dacă e cu putinţă, să ne primiţi de mas, căci, străini cum suntem, nu ştim încotro să apucăm mai departe asupra nopţii! — îngânaiu eu, neştiind cine-i Domnul, ce stă înaintea noastră, cum să-l întitulez şi ce alta să-l mai spun.

— Români! şi tocmai din Bucovina!... mă bucur!... placă în casă, căci îndată mă întorc şi eu! urmă el mai departe. Apoi întorcându-şi faţa spre o fetişcană, cam de vre-o 17 ani, care tocmai atunci ieşise din casă, zise:

— Mariţă! condu pe domni în casă, dă-le de grabă apă ca să se spele, căci sunt plini de pulbere de drum, şi caută repede de toate cele trebuincioase până ce mă voiu întoarce.

Şi cum rosti cuvintele acestea, domnul nostru, care nu era altul fără însuşi *Axente Severu,* stăpânul casei, se duse în treabă-şi încotro era îndreptat. Iar noi, conduşi fiind de Mariţa într'o odaie, ne desbrăcarăm de povara ce-o aveam şi punându-ne torbele, adecă geamantanele, cari le adusesem din *Blaj* şi până la *Cricău* în spate, într'un ungheriu, începurăm a respira mai uşor.

Nu mult după aceasta Mariţa, care ne lăsase pe un moment singuri, se întoarce c'o cană plină de apă rece şi limpede ca lacrima, c'un lighian mare, c'o bucată de săpun mirositor şi c'un ştergar alb ca neaua, şi punând toate obiectele acestea pe două scaune zise:

— Placă, spălaţi-vă şi vă răcoriţi, căci ştiu bine că veţi fi foarte osteniţi de drum!

Şi cum rosti cuvintele acestea dispăru iarăşi.

Noi rămânând singuri şi neconturbaţi de nime, eşirăm afară, ne scuturarăm repede hainele de pulbere şi-apoi, întrând iarăş înăuntru, începuserăm a ne spăla şi a ne chiti.

Şi cât a-i bate în palme furăm gata spălaţi şi chitiţi, pare c'am fi fost scoşi din cutiuţă, şi nu cei ce-am trăpădat o zi întreagă prin arşiţa soarelui şi prin pulberea de pe întinsul drum, ce duce dela *Blaj* prin satele *Crăciunelul, Cisteiul* de lângă apa Mureşului şi *Galda-de-jos* până la *Cricău.*

După aceasta, grijiţi şi răcoriţi cum eram, ne-am pus să şedem, aşteptând cu nerăbdare sosirea stăpânului sau a stăpânei de casă.

Dar trece un pătrar de oară, trec două, trece-o oară întreagă si afară de Mariţa, care se mai arată încă odată spre a lua celea ce ni le adusese de spălat, nimeni nu se iveşte.

Iată însă că tocmai pe când începurăm a deveni acu nerăbdători de atâta aşteptare, se deschide uşa şi întrând stăpânul de casă, adecă Axente Sever, înăuntru, zice:

— Ei, voinicilor, aşa-i că v'am lăsat să mă aşteptaţi cam mult! Dar ce era să fac?...

Nişte afaceri urgente m'au împiedecat ca să mă întorc mai de grabă. Acuma însă iatămă-s! Cu cine am onoarea şi ce vânt v'a abătut prin părţile noastre?

— Eu mă numesc *Simeon Fl. Marian,* iar d-lui *Mihaiu Ferlievici.* Suntem gimnaziaşti români din Bucovina. Am plecat azi dimineaţă din *Blaj* şi ne ducem la *Beiuş* în Ungaria, unde avem de scop să dăm examenul de maturitate.

— Aşa!... Dumnezeu să vă ajute!.. Şi... fiindcă acuma ştiu cine sunteţi şi care Vi i scopul, până ce va fi cina gata, să ieşim puţin la plimbare, ca să vedem mai de aproape satul, în care locuesc de-un timp încoace, precum şi împrejurimile lui, cari sper c'o să vă placă.

Deşi nu eram dispuşi a ne primbla, căci erau sătui până peste cap de primblarea cea lungă de peste zi, totuşi nu ne puserăm de pricină, şi eşirăm tustrei la primblare.

Casele, în cari locuia pe-atunci *Axente Sever,* şi cari după cum mi s'a spus mai pe urmă, au fost odinioară proprietatea lui *Mihaiu II. Apafi,* fiul lui *Mihaiu I. Apafi,* principele Transilvaniei, se aflau în marginea despre amiazi a satului.

Deci, cum eşirăm din curte afară, apucarăm peste un tăpşan, unde fusese mai înainte un fel de „şcoală de călărit“ militară, şi de acolo spre o livadă mare, care era îngrădită cu gard de nuele.

Axente, fiind foarte bine dispus, ne arăta când una, când alta, când ne întreba ori de se află şi pe la noi asemenea locuri frumoase şi mănoase.

Iar când ne apropiarăm de livada cea mare şi dete cu ochii de un om, care cosea într'ânsa iarba, zise:

— Ian uitaţi-vă mai de aproape la omul acesta şi să-mi spuneţi apoi cum vi se pare?

Omul, ce ni-l arătase el, era un bărbat cam de vr'o 45—48 de ani, de statură mijlocie, lat în spete şi îndesat. Un adevărat *Mocan,* cum sunt cei mai mulţi locuitori de prin părţile acelea, numiţi de către ceilalţi Români, *Mocani.*

— Voinic bărbat, nu-i ce zice, şi foarte iscusit în ale cositului! — răspunserăm noi după ce-l privirăm mai de aproape.

— Acest bărbat se chiamă *Toader Oeşdeanul* şi e de loc din satul *Oeşdea!* — zise mai departe *Sever.* — Dar ce-i acuma?... un om ca toţi oamenii de sama lui!... Să-l fi văzat însă în 1848 şi apoi să vă fi făcut o închipuire despre dânsul!

După aceasta, întorcându-se spre miezul nopţii şi arătându-ne o coastă foarte întinsă, care duce în sus spre munţii apuseni şi care era împănată cu vii şi cu tot felul de pomi roditori, zise iarăşi:

— Vedeţi coasta ceea?... In 1848, anul desrobirii şi-a mântuirii Românilor de sub jugul sclăviei, era mai tot aşa de împănată cu pomi, ca şi acuma. Locuitorii din *Cricău,* precum şi cei din satele de prin apropiere însă nu erau tot aşa de liniştiţi, cum îs în timpul de faţă, ci zi şi noapte erau tot cu frica în spate de groaza Ungurilor, cari îi ameninţau din toate părţile cu moartea. Şi de ceea ce se temeau ei mai tare, de aceea poate că nici n'ar fi scăpat, dacă n'ar fi fost omul acesta, care să-i apere.

O ceată de peste o mie de Unguri, înarmaţi din cap până în picioare, se porni într'o zi despre Mureş spre *Cricău,* cu gândul ca să dee foc satului, să-l prade şi pe care Români cum îi vor prinde, să-i mături de pe faţa pământului.

Românii, prinzând la timp de veste despre proiectata năvălire a Ungurilor, părăsiră cu mic cu mare satul; femeile, copii şi moşnegii, o luară la deal spre munte, iar bărbaţii, feciorii şi băeţanii, înarmându-se fiecare cu ce-i veni mai de grabă din dămână, se respândiră ca nişte pui de potârnică printre pometele de pe coastă, şi astfel tupilaţi şi îndoiţi pe după pomi, aşteptară cu nerăbdare sosirea Ungurilor, ca să vadă ce vor să înceapă şi să facă.

Nu trecu mult dela adăpostirea lor şi iată că şi sosesc Ungurii ca nişte lupi turbaţi şi se iau la fugă pe coasta'n sus, ca să-i prindă şi să-i omoare pe Români.

Toader Oeşdeanul, care era înarmat c'o puşcă şi care sta tupilat în dosul unui păr bătrân, gros şi rămuros, cum văzu că Ungurii au întrat în pământul de pe marginea coastei şi dau să urce la deal, pune puşca la ochi, ţinteşte, şi dintr'o singură lovitură culcă pe comandantul lor la pământ. Încarcă iarăşi şi mai culcă pe un alt Ungur, care i-se păru că conducea pe ceilalţi. Se retrage apoi repede îndărăt, lasă pe Ungurii rămaşi în viaţă să treacă puţin înainte şi după aceea, urcându-se pe un dâmbuşor, începe a striga cât îl lua gura:

— Pe dânşii, fraţilor! Încunjuraţi-i din toate părţile şi daţi în ei fără milă şi cruţare, căci eu unul *le-am miruit comandanţii.*

Când auziră ceilalţi Români glasul tunătoriu al lui *Toader,* că-i îndeamnă la luptă şi că el le-a miruit acu comandanţii, ca nişte lei stîrniţi şi zidărîţi fără de veste de prin ascunzişurile lor, se repeziră asupra Ungurilor şi cât ai bate în palmi se născu o încăerare, o învălmăşeală şi un strigăt ca acela, de ţi se părea că se prăpădeşte lumea. Puştele pocniau de resunau văile, coasele se 'nvîrteau în toate părţile şi tăiau în carne vie, ca 'n iarbă verde, lăncile apucau pe cei ce le ieşiau înainte şi-i aruncau ca nişte snopi în dreapta şi în stânga, iar securile sburau capurile celor ce le eşiau în cale ca pe nişte căpăţini de curechi.

Şi unde era învălmăşala şi primejdia mai mare, acolo era şi *Toader Oeşdeanul* luptându-se ca un leu.

Dela un timp însă, văzând Ungurii că nu e chip de învingere, că sunt din toate părţile măcelăriţi de Români, o apucară, fără a sta mult pe gânduri, pe calea întoarsă spre Mureş, de unde au pornit.

Toader Oeşdeanul însă dimpreună cu alţi *Mocani* se luă în urma lor şi nu se lăsă până ce nu mai înecă vre-o câţiva şi în valurile Mureşului. Şi abia după aceea se ogoi şi se întoarse înapoi. Intors şi ajuns cu ai săi pe câmpul de luptă, ca să vadă ce ispravă a făcut, aflară nici mai mult nici mai puţin de cât 500 de Unguri morţi.

Îi luară deci pe toţi, şi aducându-i de vale, îi înmormântară în mijlocul şcoalei de călărit, pe lângă care am trecut odinioară, şi apoi se 'ntoarseră cu toţii pe-acasă, unde îngrijiră creştineşte şi de-ai lor, căci nu numai Unguri, ci şi o mulţime de Români rămase morţi şi răniţi pe câmpul de luptă.

Acesta a fost *Toader Oeşdeanul.*

*) Aici autorul greşeşte, sau s'a furişat o eroare in manuscris, căci Axente Severu n'a fost de statură mijlocie, ci înaltă, — Red. „G. Tr.“

— Destul frate!

— Incă-i prea destul!, dar asta trebue să se şi desnoade undeva!

— Io num'atâta mai zic, că: să-l mânce corbii pe calu boierului, când o fi boieru călare pe el!. Cine ştie mai bună desnodare, pilduiască!

— Aşa nu vorbi creştine, se întunecă părintele, nu judeca şi nu înjura că vei cădea în greu păcat...

— Doamne iartă-ne şi ne-ajută, apoi acu părinte sfinţia ta vei vedea cum îi face şi cum îi drege! — Noapte bună!

— S'aveţi somnul pacinic şi liniştea sufletească.

Oamenii s'au dus cu inimile întristate, şi sufletele obidate în durere, iar diacu îl însoţi pe popa până în casă, unde se aprinse opaiţul cu ulei, şi şezu la masă faţă 'n faţă cu popa.

— Ce crezi sfinţia ta? ne-a mâncat cu totul boeriu, el e omul împăratului, ce putem noi face fără voia lui?!

— Diece, diece! Aci numai Dumnezeu poate face vre-o minune! — Eu am pus tot ce am avut, curatorii şi tu iarăşi, deci acum trebue să postim şi să ne rugăm şi vom vedea, cum se va 'ntoarce roata norocului.

— Las' c'o 'ntorc io! isbucni diacul Petre, sculându-se înviorat, — da! îmi dădu Duhul sfânt în minte o vorbă din sfta Scriptură, părinte.

— Petre, Petre, care vorbă zici?

— Aceea, că „ajută-te, că şi Dumnezeu te va ajuta!“

— Numai ajutându-te pe tine, să nu nefericeşti pe de-aproapele, că te va neferici Tatăl.

— Părinte!

-- Aud fiiule!

— Noapte bună! In astă noapte să zideşte iar biserica noastră, mai mândră şi mai frumoasă de cum a fost! — zise diacu ca un proroc, şi eşi grăbit, lăsând pe părintele în gânduri — în gânduri mari, căci nu-şi putea închipui ce fierbe în capul rotund al diacului, şi cum înţelege el zidirea unei mai mândre şi mai frumoase biserci, de cum a fost?

II.

La curtea boerului din satul vecin, era mare gălăgie. Şepte sate ferbeau, drumurile erau bătute de gornici şi argaţi călări, pădurile de panduri, şi toţi căutau şi toţi înjurau, şi boeriu călare ziua noaptea gonia oamenii bătându-i cu biciul, şi era c'un cuvânt toată lumea 'ntoarsă cu susa în jos.

Ce s'a 'ntâmplat?

Aceea, că calul ăl vestit, neîncălecat, sirep turbat, a dispărut. Din grajd, dela esle, de sub paza argaşilor, azi noapte a luat frunză 'n buză şi tunde-o, dar încătrău acum nici şeapte sate nu-i putea da de urmă.

No las de nu i-a făcut boierul pomană!

Din întâmplare, diacu Petre Păscăle se 'ntâlneste des de dimineaţă cu boierul cel încruntat, şi boieru cu diacul cel înţelept.

— Trăiască Măria sa boeriu, cu veselie şi sănătate!

— Asta nu veselie! Moi omule! La mine perit calu moyio ala-i scumpe!

— Pă-i acu nu s'a putut speria de biserica noastră, că măria ta ai risipit'o, acu dar oare de ce s'o fi spăriat, până să iasă afară din lume!

— Cum spunye? afară din vileag?

— Păi un parip ca ăla?...

— Nu vuzut,.,. nu-i auzit legaláb un picioară de urma lui?

— Nu măria ta — dar turnul bisericei noastre l'am văzut la măria ta între sburătoare!

— Moi dache spunye la minye, cum se poate aflam calu, io face biserica vost, de piatră, frumos, cum biserici mărişor sunt, şi még punyem trei clopot, şi cumparem la voi tot haina ala mundru, ce a pop punem la grumazii to!

— Hei boeriule!, uiţi Măria Ta, că io-s numai cantor,... părintele nost Proroou, poate c'o ceti din păscălie şi scripturi, încotro-i calu, că elu-i mare meşter, are darul tuturor deslegărilor, şi nu-i lucru în lume, pe care Dumnezeu sfântul să nu-l descopere bunului nostru preot...

Boierul se dete jos de pe cal.

— Acase popa? botrinu Prorocia?

— Acasă boeriule! Dar nu cred c'a sta 'n vorbă cu Măria Ta!

— Igen!, pentrucă io focut superare azzal a bisericuţa chind poruncit....

— Tocmai aşa boeriule! E supărat părintele, şi de cumva el va cere răsplata ceriului, Măria Ta nu ştiu ce vei face!

Boeriu iute vârî mâna 'n buzunar, scoate-un pumn de galbini, îi pune în traista diacului, îl bate pe umeri zicând:

— Tu nu ajuţi lui, chind chinta asupra lui mnyo anathema, i-o mere la popa domnu rumunyesc oblu, i-o împac la el, nu rou io, numa meddig munyios — io face eggyesség cu domnu popa... szolgája...

Şi boeriul dete pinteni smeului care-l răpia către căsuţa cea mică cu păreţii albi curaţi, cu coperişul de paie, şi încinsă cu un brâu de grădiniţă cu flori.

— Spunye la domnul părintye, che io, boieriu vreau vorbeşte cu el între patru ochi — zise cela către Gheorghe Nafură, fătul şi sluga popii.

(Va urma.)

Dar să-l lăsăm să şi cosească iarba în pace şi noi să ne'ntoarcem acuma acasă, unde ne-aşteaptă cina! — încheiă Sever istorisirea sa.

Întorcându-ne acasă, aflarăm masa gata aşternută, numai să ne aşezăm la dânsa. O masă boerească, încărcată cu toate bunătăţile.

Nu mult după aceasta vedem că uşa se deschide din nou şi-o doamnă în floarea vieţii şi foarte elegant îmbrăcată întră înlăuntru şi ne dă „bunăsara".

Era soţia lui Axente Sever.

— Ei, te plângeai că nu v'om căpăta pe nime ca oaspeţi de *Rusalii* şi iacă Dumnezeu ni a trimis oaspeţi tocmai din Bucovina! Şi rostind cuvintele ace stea ne prezintă soţiei sale.

Noi îi sărutarăm mâna.

— Aşa!... Domnii sunt din Bucovina... Ce bine-mi pare, căci întru adevăr îmi era scârbă că vom fi singuri de serbatori... Dar, placă, cuprindeţi loc, căci e cam de multişor, de când aţi sosit şi apoi de bună samă veţi fi acuma şi flămânzi!

La auzul acestor cuvinte, rupţi în coşi de flămânzi cum eram, nu ne lăsarăm mult îmbiaţi şi poftiţi, cum e de regulă datina Românilor bucovineni, ci ne aşezarăm la masă şi începurăm a mânca cu o poftă ne mai spus de mare. Nu întrelăsarăm însă de a răspunde la toate întrebările, ce ni le puse în decursul mesei atât domnul cât şi doamna de casă şi a le istorisi şi noi câte de toate.

(„Junim. lit.") *S. Fl. Marian.*

Convocare.

Despărţământul Balázsfalva (Blaj) al reuniunei învăţătorilor români aparţinători reuniunii învăţătorilor gr. cat. de Alsofehér şi Fogaras (Alba-Iulia şi Făgăraş), îşi va ţinea *adunarea* în senzul § lui 21 »statute« şi al §-lui 9 »Regulamente« în *K*arácsonfalva (Crăciunel) în 30 Noemvrie n. a. c. la oarele 7 a. m. în şcoala gr. cat. La care se învită cu toată căldura toţi membrii fundatori, ordinari şi ajutători, domnii preoţi în calitate de directori, precum şi toţi cari doresc binele şi înaintarea învăţământului nostru naţional pe lângă următorul

Program:

1. Inainte de amiazi la 8 oare prezentare in corpore la sf. biserică.
2. Deschiderea adunării prin preşedinte.
3. Constatarea membrilor prezenţi.
4. Cetirea şi verificarea procesului verbal din adunarea precedentă.
5. Prelegere practică de d-l George Barbuleţiu înv. în Karácsonfalva (Crăciunelul inf.)
6) Incasarea taxelor noi şi vechi.
7. Raportul cassarului.
8. Raportul bibliotecarului.
9. Disertaţiune de d-nii Iosif Marian înv. în Buzásbocsárd (Bucerdea grânoasă) şi George călugăr învăţ. în Oláh-csesztve (Cisteiul-român).
10. Discuţie asupra prelegerei practice.
11. Alegerea alor 3 comisiuni de câte doi membri a) pentru cenzurarea dizertaţiunilor şi a prelegerei practice. b) pentru cenzurarea raportului casariului c) pentru examinarea raportului bibliotecarului.
12. Raportul comisiunilor de sub a. b. c.
13. Inscrierea de membrii noi.
14. Designarea locului unde să se ţină adunarea de primăvară.
15. Insinuare la disertaţiune pentru adunarea de primăvară.
16. Eventuale propuneri.
17. Alegerea alor doi membri pentru verificarea procesului verbal.
18. Inchiderea şedinţei.

Nagycserged (Cergăul mare) 14 Noemvrie 1907.

Demetriu Ban, preşedinte. *Iosif Marian*, notar.

Ce să facem la iarnă?

Se apropie iarna. Ţăranul român a sfârşit cu lucratul pământului: a cules cucuruzul, a sămânat grâul, a ogorât ceva şi şi-a aşezat plugul şi grapa sub şopron, ca apoi la primăvară, când vine vremea sămânatului de cucuruz, orz, ovăs sau mohor, de nou să înceapă munca grea şi ostenitoare.

Aproape nouă luni de zile, din primăvară până la sfârşitul toamnei, deci cea mai mare parte a anului, ţăranul român neîncetat a muncit; a muncit prin frig, ploaie şi căldură dogoritoare; a muncit din zori de zi până târziu noaptea, ca să câştige o bucată de pâne pentru familia sa, şi ca din rodul cruut al muncei sale, să îşi împlinească datorinţele de cetăţean al ţării, să plătească multele lucruri şi dări, cari din zi în zi sunt mai mari, mai grele.

Numai iarna odihneşte ţăranul român, când de pe fruntea lui arsă de soare se usucă stropii de sudoare, a căror izvor vreme de opt luni nici odată nu a secat.

E bine deci, să ne întrebăm, ce face ţăranul român iarna, cum întrebuinţează el vremea aceasta, când nu poate munci la holdă?

Durere, răspunsul nu e măgulitor nici pentru ţăranul român, nici pentru neamul nostru românesc, pentru a cărui înaintare şi întărire pe toate căile, cu toţii, ţărani şi surtucari, săraci şi avuţi, tineri şi bătrâni. avem mare şi sfântă datorinţă să luptăm.

Ţăranul român adecă, vremea iernei o petrece în aşà chip, că din aceasta nici el, dar nici neamul său nu are nici o haznă, nici un folos, căci unul şade ziua întreagă acasă lângă cuptor; altul merge la un colţ de uliţă şi vorbeşte acolo, de cele mai multe ori lucruri netrebnice, iar al treilea merge la crâşmă unde nu numai că îşi prăpădeşte bănişorii câştigaţi cu muncă grea, ci îşi mai înveninează oasele cu spirtul crâşmarului.

Aceste sunt deprinderi rele şi păgubitoare, din care pricină trebue să le sfârşim din rădăcină.

Vremea iernei se poate întrebuinţà şi altcum; se poate întrebuinţà aşà, ca să avem haznă şi folos din aceasta, să câştigăm vre un ban şi să învăţăm ceva.

Să introducem în toate casele româneşti industria de casă, care e un mare isvor de câştig. Anul întreg cumpărăm, de multe ori cu bani grei, astfel de lucruri, pe cari şi noi le-am puteà face sau găti.

Tot astfel să-i învăţăm cu obiceiul cetitului, ceeace încă îşi are însemnătatea sa nemăsurată.

Din nici o casă să nu lipsească cel puţin o foaie românească, şi tot astfel cărţile româneşti, pe cari în serbători şi în serile lungi de iarnă să le cetim din literă în literă.

Să ne uităm numai la acele neamuri, care cu toată plăcerea şi dragostea au îmbrăţişat cetirea, şi vom vedea, că ele ne-au întrecut în foarte multe privinţe, vom vedeà apoi că sarcina vieţii lor e cu mult, mai uşoară decât a noastră, deşi noi muncim mai din greu decât ele.

Oare ce e mai frumos şi creştinesc: să cetim o carte, să zicem, o carte care ne vorbeşte de faptele măreţe şi vitejeşti ale strămoşilor noştri, sau o carte cu poveţe, cu învăţături economice, ori să mergem la crâşmă şi acolo, după ce rachiul gătit din apă şi spirt ne-a ameţit, dupăce deci ne-am pierdut mintea, judecata bună, — pentru lucruri de nimic, pentru lucruri copilăreşti, ne încăerăm la sfadă, urmată de bătae şi de foarte multe ori sfârşită cu omor, cu vărsarea sângelui nostru? Urmările le cunoaştem: temniţă cu anii de zile sau pe vieaţă; prăpădirea moşioarei strămoşeşti şi bâta de cerşitor în mâna copiilor noştri!

Oricine vede că aşa nu e bine. Deci trebue să ne întoarcem de pe aceste căi rătăcite.

„Voeşte şi vei puteà" zice un proverb cuminte din bătrâni.

Sus să avem deci inimile!

(„Ţara noastră".) *Alex. Ţinţariu.*

Dare de seamă şi mulţumire publică.

Subscrisul, rog cu tot respectul spectata redacţiune a „Gazetei Transilvaniei" ca într'un număr de Dumineca să binevoiască a publica aceasta dare de samă şi mulţămită publică contribuenţilor, cari creştineşte s'au îndurat a mângâia durerea şi a şterge lacrămile barem în câtva a nenorociţilor păgubiţi prin foc întâmplată în prima Septemvrie anul curent din comuna Kolozs-Borşa.

Din loc, prin colectanţii Aurel Pop, Kallos György, Iuliu Mureşan, învăţător, Eliseu Barbos, învăţător pensionat, George Bochiş, Trifon Bochiş şi Nicolae Bodocan s'au adunat 244 cor. 30 fil. bani; 65 mertie mari de grâu, 20 mertie mari cucuruz în grăunţe, 10 mertie cucuruz ciucalău şi 4 mertie fasole. Văduva contesă Eszterházy Iános din Cluj 100 cor. Baronul Banffy Ernő din Borşa 50 cor. Contele Teleky Ferencz din Borşa 100 cor. şi soţia sa contesa Teleky Ferencz 100 cor., Petru Pop, logofăt în curte 10 cor., din comuna Kide 30 cor. 30 fil., colectant Ballo Lajos, Darko Lajos, dirigător de curte în Borşa 10 cor.; Felszeghi Ferencz, proprietar în Borşa 100 cor., văduva Felszeghi Samu din Cluj 100 cor., comuna Badoc 82 cor. 70 fil., 33 merţie mari grâu, 4 mertie cucuruz şi 16 cupe fasole, colectant Teleki Mihàly, învăţător de stat, Cheţian Stefan din Cluj 6 cor., Comuna Şinteu 7 cor. bani şi 40 mertie mari grâu, colectant Vasiliu Borgovan, preot, Comuna Giula 22 cor. 20 fil., 11 mertie şi 10 cupe grâu, 3 mertie şi 10 cupe cucuruz şi 4 mertie fasole, colectant preotul Ioan Tarţia. Comuna Feiurd 68 cor. 30 fil. bani, 39 mertie grâu şi 19 mertie cucuruz, colectant preotul Augustin Cosma. Aştileul mare 7 cor. 30 fil. bani 26 mertie grâu, colectant preotul Aurel Fodor, Notariul din Arghireş 3 cor., notarul din Debrad 10 cor., notariul din Mociu 8 cor. 30 fil., Chicudiul de câmpie 3 cor. 60 fil., notariul din Sava 15 cor. 40 fil., Antistimea comunală din Tesea 16 cor. 60 fil., notariul din Giulatelec 18 cor. 30 fil., Comuna Drag 34 coroane, colectant preotul Simeon Pop, Comuna Posmuş 60 cor., colectant preotul Constantin Rus., Banca „Vatra" din Cluj 50 cor., comuna Cosiogna 32 cor. 48 fil., colectant protopopul Ioan Haţiegan, şi reverendisimul domn Alimpiu Barboloviciu, vicarul Silvaniei, ca cândva fostul paroh acestei parohii din al său a donat 20 coroane şi a colectat dela mai mulţi marinimoşi din Sălagi 86 cor. 20 fil. total 106 cor. 20 fileri.

Cari daruri prin un comitet s'au împărţit conştienţios între păgubiri fără deosebire de confesiune sau naţionalitate.

Conform conspectului acestuia s'a căpătat 13?5 coroane 98 fileri bani, 220 mertie şi jumătate grâu, 46 mertie şi 10 cupe cucuruz în grăunţe, 10 mertie cucuruz ciucalău şi 8 mertie şi 15 cupe fasole — puţină mângâiere la o pagubă de 100.000 (una sută mii) de coroane.

Borşa, la 14 Noemvrie 1907.

Cu distinsă stimă
Ioan Bochiş,
preot gr. cat. român.

Leacuri eftine.

Apa, ghiaţa, săpunul, cenuşa, oţetul, sarea, piatra acră, etc.

Dacă pui câteva linguri de oţet în apa de băut a vitelor, le potoleşte setea, în timpul verei sau în timpul când sunt bolnave, au friguri şi sete. Dacă înmoi cârpe în oţet fierbinte şi cu ele înfăşuri corpul unui animal răcit, peste care mai punem câte-va învelitori de lână, atunci în câteva minute vita înăduşe şi o scapi de răceală.

In mai toate cazurile de mâncărimea pielei, apa cu oţet o potoleşte.

Apa cu cenuşe, leşia. Un pumn de cenuşe de lemn să pui într'un litru de apă, să o fierbi bine şi să strecori apa printr'o cârpă.

Apa cu cenuşe e bună de spălat caii la copită când au crăpături în talpă, broască, apă în picioare şi pentru vitele cari au râie.

Mai bună însă contra râei e alifia care se face în casă amestecând leşia tare o parte şi douăzeci de părţi untură. Ea e bună încă de uns locul unde a căzut părul şi a rămas pielea aspră şi crăpăcioasă.

Cu leşie ferbinte să opăreşti coteţele păsărilor, după ce ai scos gunoiul dinăuntru, căci stârpeşte boalele lipicioase şi dacă opăreşti cu leşie mai des coteţele, nici păduchi nu se mai prăsesc.

Apa de var se face punând o litră de var stins proaspăt într'un litru de apă, după ce ai amestecat până s'a topit bine, laşi să se limpezească şi strecori apa printr'o pânză curată.

La viţeii cari au treapăd — diaree, cufureală, — dă-le pe gât un litru de apă de var; la vitele rumegătoare mari să le dai 3 la 4 litri.

Apa de var e foarte bună de dat pe dinăuntru, vitelor cari au mâncat trifoi crud şi s'au umflat în burtă; asemenea vitelor cari se pişe sânge.

Pe trup apa de var ucide păduchii şi vindecă râia. Părţi egale de var nestins pisat şi cărbune de mangal, asemenea bine pisat amestecându-le, faci un praf care vindecă ori ce bubă: acest praf e foarte tare, arde şi trebue să presari puţin.

Contra arsurilor de foc, ori de opăreală, amestecă o parte untdelemn cu opt părţi apă de var şi unge părţile arse, căci potoleşte usturimea, împedecă să se facă băşica şi vindecă bine şi curând.

Lapte de var se chiamă o amestecătură de o parte de var stins cu 9 părţi de apă.

Cu lapte de var se stropeşte curţile unde au zăcut vitele de boale lipicioase, se văruesc grajduri, coteţe, ocoale spre a se feri cu adevărat curtea de ori-ce boală molipsitoare.

Apa cu piatră acră. Zece până la 15 grame de piatră acră pisată, se topeşte într'un clondir cu apă.

Cu această doctorie, spală rănile de 3 ori pe zi şi se vor vindeca bine; în cazuri de scurgeri mari de sânge, înmoaie cârpe în apă de piatră acră şi leagă strâns pe locul unde curge sângele şi se va opri.

Să se întrebuinţeze la scurgeri de urechi, la rănile cu puroiu, etc. Când s'a întors pe dos şezutul la vite, se spală cu apă căldicică, cu săpun, se bagă la loc şi se îndoapă cu câlţi sau cârpe înmuiate în apă cu piatră acră.

Asemenea să se facă spălături cu această apă la scurgeri din mitră (matcă) şi mai cu seamă e bună să se facă spălături înăuntru când după fătare nu vine casa, căci ajută mult să nu se putrezească înăuntru.

Cu piatră acră, se face o legătură. bandaj, foarte bună ca să ţie la loc vre-un picior rupt, ori scrintit şi aşezat curând la locul lui; pentru aceasta, se ia un litru de ţuică ori rachiu prost şi o jumătate de kilogram de piatră acră, se amestecă şi se pune să fiarbă până când se îngroaşe ca mierea, după aceea se înmoaie iută sau câlţi pe care îi punem căldicei în dreptul rupturei oaselor, câteva scândurele, şiţă ori şipci, împrejur şi se leagă bine ca să stea nemişcat. Acest bandaj e foarte bun şi ori când la îndemână.

Gazul e o doctorie care omoară gândăceii râei; având grija de a nu unge deodată toată vita cu gaz, căci poate muri, ci să se spele în fiecare zi câte o parte a trupului; bunăoară, azi un picior şi o subţioară, mâine altul, aşa că în 4—5 zile s'o isprăvim de uns toată; şi tot aşa facem înainte până vine spălată fiecare parte de 3—4 ori.

Gazul e bun în lipsă de unt-de-neft, terebentină, la câte o schiopătură de genunchi, ori umăr, ori spată; freci bine cu gaz locul de unde vine schiopătura, laşi vita liniştită şi a treia zi, dacă nu a trecut schiopătura, să mai freci odată.

Dacă dai mai des cu gaz într'un loc, atunci te slujeşte ca muştarul.

Pe dinăuntru gazul se poate da la vitele cari au viermi căci îi dă afară, la vitele cu tuse e asemenea foarte bun şi poţi de un păhăruţ de vin cu gaz la o vită mare, o lingură de masă la oi, o linguriţă ori două la porc şi numai o linguriţă la câine.

Il poţi da mai bine amestecat cu untdelemn sau numai curat gaz de urs în lampă.

Mierea şi ceara. Mierea face bine ori unde ai pune-o, ea desumflă, ea vindecă rănile mai curând.

Date pe dinăuntru mai întâi potoleşte durerile şi apoi vindecă ori ce boală în stomac sau în maţe. La câni o lingură de miere pe pâine le face eşirea afară.

In cazuri de tuse, dacă ai miere în casă, dă la orice vită, fie să lingă singură, fie topită să i-o dai pe gât, căci le face să dea flecma afară, vindecă răutatea din bojoci și astâmpără tusea.

La vitele mari bolnave, poți da pe zi o litră de miere, la cele mijlocii câte un păhăruț.

Despre ceară amintesc numai că în loc de veselină, lanolină, glicerină, etc., dacă topești o parte de ceară și o amesteci cu 3 părți de unt-de-lemn, vei face o unsoare care înmoaie și îndulcește ori-ce bătătură, orice aspreală a pielei, iar pentru unghii e foarte bună.

La loviturile în ochi și la orice umflătură a ochiului, unge cu miere căci e foarte bună.

Am văzut că pentru aceiași boală se pot întrebuința mai multe feluri de leacuri; omul cuminte le potrivește cum crede mai bine, însă nu trebue uitat că aceia ce avem la îndemână, în grabă, aceia e mai bun decât să așteptăm ori-care altă doctorie foarte bună, dar care nu o avem în casă.

M. Penescu,
Câineni.

MULTE ȘI DE TOATE.

Un cal și un măgar hoți.

Intr'o prăvălie cu d'ale mâncărei, din Yersey, de câtva timp se observa lipsa zilnică a unui oarecare număr de pâini și a unei mari cantități de lapte dulce. Pâinea era așezată într'o ladă cu capac, iar laptele în niște mici hârdae și puse pe o laviță către stradă, în așa fel că negustorul nu putea vedea ce se petrece la stradă dacă sta în prăvălie.

El crezu că niscai copii îi fură pâinea și se hotărî să pândească pe hoți.

Care nu-i fu mirarea când văzu, un cal și un măgar, care aveau aerul a se plimba pe stradă, că fură pâinea și laptele.

Calul ridica capacul dela cutia cu pâine, iar măgarul lua două, pe care le împărțeau între ei. După aceea aplecau vasele și beau până se săturau.

Surprins peste măsură, el declară unui polițist cazul. Polițistul, ca să se încredinteze de ceea ce spune comersantul, se pune și el la pândă și nu-i fu greu a prinde pe cei doi prieteni de hoție, pe care îi duse la poliție și îi arestă cerând proprietarului lor să plătească gloaba.

*

Cum a furat țiganu calul.

— Apoi cum de mi-ai furat tu calul, măi țigane? întrebă Românul pe țigan care ședea pe cal în târg.

— Apoi hașa, om de cinste, norocească Dumnezeu cinstea și fața d-tale, că io veneam la târg pe ulița cea strîmtă, unde calul hăsta era culcat de-a crucișul uliții. Acum eu voiam să-i trec pe la cap: mă mușcă; vreau să-i trec pe urmă pă dinapoi: mă lovi; atuncia mă gândii ca să trec peste el; însă când era un picior al meu dincoaci, unul dincolo, calul se sculă cu mine, o porni în goană și nu se opri decât haici în târg, mâncate-ași.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.
Redactor respons.: Victor Branisce.

Câte-va cuvinte asupra boalelor secrete.

E trist, — dar în realitate adevărată că în vremea de azi e bătătoare la ochi mulțimea acelor oameni, a căror sânge și sucuri trupești sunt atrofiate și cari în urma ușurinței din tinerețe și prin deprinderi rele și-au sdruncinat sistemul nervos și puterea spirituală. **E timpul suprem ca acestei stări îngrozitoare să se pună capăt.** Trebue să fie cine-va care să dea tinerimei deslușiri binevoitoare, sincere și amănunțite în tot ce privește viața sexuală, trebue să fie cine-va căruia oamenii să-și încredințeze fără teamă, fără sfială și cu încredere necazurile lor secrete. Dar nu e în deajuns însă a destăinui aceste necazuri ori și cui, ci trebue să ne adresăm unui astfel de medic specialist, conștiințios, care știe să dea asupra vieței sfaturi bune sexuale și știe a ajuta și morburilor ce deja eventual există, **atunci apoi va înceta existența boalelor secrete.**

De e chemare atât de măreață și pentru acest scop e institutul renumit în toată țara al **D-rului PALOCZ, medic de spital, specialist, (Budapesta, VII., Rákóczi ut 10)**, unde pe lângă discreția cea mai strictă primește ori-cine (atât bărbații cât și femeile) deslușiri asupra vieței sexuale, unde sângele și sucurile trupești ale bolnavului se curăță, nervii i-se întăresc, tot organismul i-se eliberéză de materiile de bolă, chinurile sufletești i-se liniștesc.

Fără conturbarea ocupațiunilor dilnice **dr. PALOCZ** vindecă deja de ani de dile repede și radical **cu metodul său propriu de vindecare**, chiar și cazurile cele mai neglese, ranele sifilitice, *boalele de țeve, bășică, nervi și șira spinărei, începuturile de confusie a minței, urmările onaniei și ale sifilisului, erecțiunile de spaimă, slăbirea puterei bărbătești (impotența), vătămăturile, boalele de sânge, de piele și toate boalele organelor sexuale femeești.* **Pentru femei e sală de așteptare separată și eșire separată.** In ceea-ce privește cura, depărtarea nu este piedecă, căci dacă cine-va, din ori-ce cauză, n'ar putea veni în persoană, atunci cu plăcere i-se va da răspuns amănunțit foarte discret prin scrisoare (în epistolă e de ajuns a se înlătura numai marca de răspuns). **Limba română se vorbește perfect.** După încheierea curei, epistolele se ard, ori la dorință se retrimit fie-căruia. Institutul se îngrijește și de medicamente speciale. Vizitele se primesc începând dela 10 óre a. m. până la 5 óre p. m., (Dumineca până la 12 óre a. m.)

Adresa: **Dr. PALOCZ**, medic de spital, pescialist, Budapesta, VII., Rákóczi-út 10.

Cărți noi.

Sosite la *Tipografia și Librăria A. Mureșianu*:

Mihai Eminescu. „*Poezii*“, c'o notiță biografică de Ioan Săndulescu. Ediția II, complectată și adăugită. Prețul 2 lei. Porto 10 bani.

Octavian Goga. „*Poezii*“, premiate de Academie. In Biblioteca pentru toți sub numărul 286—287. Prețul 60 bani. Porto 5 bani.

Haralamb Lecca. „Femeea Indărătnică“, comedie în 5 acte, tradusă după Shakespeare. (In Biblioteca pentru toți. No. 284, Prețul 30 bani. Porto 5 bani.

Ecaterina Colonel Steriad. „*Buna Menageră*“. Carte de bucate practică, care conține recete dela cele mai fine mâncări, prăjituri, gelatine, creme, conserve, dulcețuri, după bucătăria fină din România. Prețul cărței e de 5 coroane, plus 30 bani porto.

Vasile C. Osvadă. „Băncile populare din România“. Cu un adaus informativ. Prețul 1 coroană.

In institutul grafic „*Minerva*“ au apărut din nou o serie de cărți literare scrise de scriitorii noștri cei mai buni ele sunt:

M. Sadoveanu „Vremuri de Bejemie“ 2 cor.

Guy de Maupassant „Povestiri alese traduse de M. *Sadoveanu.* 2 cor.

Octavian Goga „Poezii“. 1 cor.

Zaharie Bârsan „Poesii“ 1 cor. 50.

Sandu (Aldea) “Cărticica Plugarului“ — 50 bani.

Se pot procura și prin tipografia și librăria A. Mureșianu.

Săpătorul de bani, comedie în trei acte, localisată de *A. Popp.* Se recomandă mai ales pentru cei vréu sĕ jóce teatrul. Prețul 24 bani (prin poștă 28 b.)

Din trecutul Silvaniei. Legendă de Victor Russu 2 cor. plus 10 b. porto.

„*Multe de tóte*“ cu mici ilustrații și text explicativ, 6 foi format 8⁰ mare cu învĕlitóre drăgălașe, Cor. —.80 bani. „*Animale domestice*“ cuprindĕnd o serie de animale cu artă esecutate, format 4⁰, 8 foi cu table tari cor. 1.50. „*Din grădina zoologică*“, cu cele mai însemnate animale sĕlbatice, format 4⁰, 8 foi table tari 1 cor. 50 bani.

A. B. C. pentru fete și băeți „*Alfabetul*“, „*Abecedarul copiilor*“, „*Moșia*“, tóte patru cu text esplicativ, construcții, proverbe și cuvinte în format, 4⁰ cu câte 8 foi, cor. 1·40 bani.

„*Cele 10 pisicuțe*“, „*Cele 6 lebede*“, cuprind două basme cu ilustrații fórte drăgălașe după gustul copiilor și cu un text ce le deșteptă viu interesul mai cu sémă la cei mai mărișori. Formatul 4⁰ cu 8 foi cor. 1·40.

„Gazeta Transilvaniei" cu numĕrul à **10 fil.** se vinde la zaraful **Dumitru Pop**, la tutungeria, de pe parcul Rudolf şi la **Eremias Nepoţii.**

Tipografia A. Mureşianu, Braşov.